

**STUDENCKIE
ZESZYTY NAUKOWE
WKOŁO ROSJI**

NR 3-4/2016

Redakcja naukowa:
dr hab. Krystyna Pietrzycka-Bohosiewicz, prof. UJ
dr Aleksander Wawrzyńczak

Redaktor naczelna:
Marta Detmer

Redakcja:
Aleksandra Koziol
Patrycja Kusior

Korekta:
Karolina Pilipiuk
Monika Wiącek
Sandra Brochocka
Viktoria Rudenko

Okladka:
Szymon Drobnik

Nakład:
100 egzemplarzy

Skład i druk:
AT Wydawnictwo / AT Group
ul. Gabrieli Zapolskiej 38/405
30-126 Kraków, www.atwydawnictwo.pl

„Studenckie Zeszyty Naukowe Wkoło Rosji” zostały wydane przy wsparciu finansowym Rady Kół Naukowych UJ

Przedruk całości lub poszczególnych fragmentów za zgodą wydawcy
ISSN 1898-4444

Adres redakcji:
Kolo Naukowe Studentów Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej UJ
(W)Kolo Rosji
ul. Władysława Reymonta 4, 30-059 Kraków
<http://wkolorosji.wordpress.com/>
e-mail: zeszytynaukowe@gmail.com

SPIS TREŚCI

I. Dział literaturoznawczy

Joanna Roś

Albert Camus Krzysztofa Zanussiego. Wątek buriacki..... 7

II. Dział kulturoznawczy

Karolina Dziewońska

Nowy Ruski wczoraj i dziś: zarys zagadnienia..... 13

III. Dział językoznawczy

Maciej Tomaka

O redukcji w języku rosyjskim, czyli czego Rosjanie nie wypowiadają..... 29

IV. Studenckie Serie Translatorskie

Василь Быкаў

Кошка и мышка..... 41

Yulia Menshikova

Василь Быков, Кошка и мышка..... 43

Gabriela Wójcik

Wasil Bykau, Kotka i myszka..... 47

Agnieszka Wielińska

Jadwihin Sz, Brzózka..... 49

Gabriela Wójcik

Jadwihin Sz, Brzózka..... 51

I. Dział literaturoznawczy

Joanna Roś

Interdyscyplinarne Humanistyczne Studia
Doktoranckie, III rok, Uniwersytet Warszawski

ALBERT CAMUS KRZYSZTOFA ZANUSSIEGO. WĄTEK BURIACKI

Krzysztof Zanussi po raz pierwszy odwiedził Buriację (Syberia Wschodnia, Zabajkale) w maju 2012 roku, w związku z festiwalem filmowym „Świat Krzysztofa Zanusiego”, który odbywał się wtedy w Ulan-Ude (Czwarty Festiwal Polskiego Kina). Organizatorem przeglądu była miejscowa organizacja polonijna, Narodowo-Kulturalna Autonomia Polaków „Nadzieja”, przy współpracy Konsulatu Generalnego RP w Irkucku oraz ministerstwa kultury Republiki Buriacji. To właśnie podczas tej wizyty Zanussi nawiązał relacje z artystami związanymi z buriackim Teatrem Dramatycznym¹. Następnego roku w sierpniu rozpoczął już wraz z nimi przygotowywania do premiery *Nieporozumienia* na podstawie dramatu Alberta Camusa pod takim samym tytułem. Prace nad spektaklem trwały zaledwie pięć tygodni, ale odbywały się w wyjątkowych okolicznościach – reżyser zaprosił aktorów do Polski, do swojego domu pod Warszawą. Próby miały miejsce w laboratorium teatralnym Zanusiego, urządzonym w ... oranżerii². Ten typ pracy, polegający na tworzeniu „rodzinnej atmosfery”, miał wpłynąć na wypracowanie wyjątkowego spojrzenia na tekst Camusa. „Dla ludzi ze Wschodu jest to szczególnie doświadczenie, ponieważ nie spotkali się wcześniej z czymś takim” – tłumaczył Zanussi. Przed wyjazdem z Polski zespół zaprezentował efekty swojej pracy. „Cóż, wszyscy mówili, że mieliśmy szczęście, bo nawet w Polsce artyści marzą, aby z (...) [Zanussim] pracować” – wspominała Ольга Ранжилова, aktorka Teatru Dramatycznego w Buriacji³.

Nieporozumienie to tragiczna historia spotkania syna z matką i siostrą po wielu latach rozłąki. O wyjątkowości buriackiej premiery świadczy fakt, że akcja dramatu została umiejscowiona przez Camusa w XX wieku, na ... czeskiej wsi. Maria towarzyszy Janowi

¹ Por. *W Ulan-Ude rozpocznie się festiwal polskiego kina „Świat Krzysztofa Zanusiego”*, 31.12.2012, http://pl.sputniknews.com/polish.ruvr.ru/2012_05_31/76556336/, dostęp: 08.01.2016.

² Por. *Aktorzy z Buriacji mają próby w domu Zanusiego*, 06.08.2013, http://pl.sputniknews.com/polish.ruvr.ru/2013_08_06/Aktorzy-z-Buriacji-maja-proby-w-domu-Zanusiego/, dostęp: 08.01.2016.

³ Cyt. za: М. Токмакова, *Театр Бурятской драмы готовится к премьере спектакля по пьесе Камю «Недоразумение»*, <http://bgtrk.ru/news/detail.php?ID=5360>, dostęp: 08.01.2016.

w powrocie zza oceanu w rodzinne strony, gdzie jego matka i siostra prowadzą mały, „krwawy hotelik”. Okradają w nim, a następnie zabijają swoich gości. Jan przybywa do domu, nie zdradzając swojej tożsamości. Nie wie, że kobiety są już dogłębnie wyniszczone przez trudną egzystencję i zawiść. Mężczyzna zostaje przez nie zamordowany.

Zanussi słusznie sądził, że z powodu żelaznej kurtyny i cenzury, w latach 40., 50. i 60., gdy twórczość Camusa najmocniej rezonowała, na teren byłego Związku Radzieckiego na mniejszą skalę niż do Polski „przedostawały” się jego dzieła teatralne⁴. Uznał, że konieczne jest wypełnienie tej luki w historii buriackiego teatru. Znając bardzo dobrze twórczość Camusa, która towarzyszyła mu od początku drogi artystycznej, zastanawiał się, jak dramat Francuza zostanie przyjęty przez publiczność w Buriacji. Po zakończeniu przygotowań do premiery Zanussi wyznał z satysfakcją, że aktorzy umiejętnie przekazali przesłanie autora *Niespodzianki*, ale możemy podejrzewać, że dla wielu widzów inscenizacja była absolutną nowością, pozostawiającą ambiwalentne uczucia⁵.

W spektaklu zagraли wybitni aktorzy buriaccy i absolwenci Akademii Teatralnej w Petersburgu (m.in. Ларика Егорова, Баярто Ендоонов, Ольга Ражилова). Widzowie zwrócili uwagę na świetne aktorstwo (bardzo gwałtowny, ale nie histeryczny, intensywny klimat gry), niepokojącą muzykę i ascetyczną, utrzymaną w szarości i pastelach scenografię. Spektakl z gatunku kameralnych, oparty przede wszystkim na interakcji aktorów z publicznością, przyjęto także jako rodzaj ciekawostki. Jeden z recenzentów wyraził nadzieję, że ten modny w Europie styl inscenizacji „zadomowi” się także w Buriacji. Opiniujący przywiązywali znaczenie do faktu, że artyści pracowali na tekście tak uznanego pisarza, jakim jest Camus, który dekady temu poruszał problemy wciąż aktualne szczególnie dla młodych ludzi⁶.

Czterdzieści lat wcześniej, 31 października 1973 roku, miała miejsce premiera wyreżyserowanego przez Zanussiego filmu ze scenariuszem opartym na motywach z powieści *Upadek* Camusa (1956). Bohater *Upadku*, Jean Baptiste Clemence pewnej nocy, przechodząc przez most Pont Rogal w Paryżu, dostrzegł kobietę przechyloną przez barierki mostu. Na początku zdziwił go ten nietypowy widok, ponieważ wydarzenie miało miejsce późną porą, ale po chwili przestał o nim rozmyślać i oddalił się swoim kierunkiem. Wtedy usłyszał wyraźny odgłos ciała wpadającego do wody. Zatrzymał się, doskonale wiedząc, co się stało, ale nie zareagował w żaden inny sposób – nawet nie zawrócił. „Chciałem biec i nie ruszałem się z miejsca. Drżałem z zimna i przejęcia. Mówiłem sobie, że trzeba szybko działać, i czulem, jak nieodparta słabość ogarnia moje ciało”⁷. Clamence zignorował zajście i udał się w dalszą drogę. *Hipoteza* Zanus-

⁴ Por. Кишинотф Занусси: «Быть модным – это позор», 04.09.2013, <http://arigus-tv.ru/news/item/56373/>, dostęp: 08.01.2016

⁵ Tamże.

⁶ Por. А. Лыгденова, *Премьера в Бурдrame никого не оставила равнодушным*, 13.09.2013, http://min-kultrb.ru/news/detail.php?SECTION_ID=95&ELEMENT_ID=4422, dostęp: 08.01.2016.

⁷ A. Camus, *Upadek*, tłum. J. Guze, [w:] idem, *Obcy, Upadek*, tłum. M. Zenowicz, J. Guze, Wydawnictwo Krag, Warszawa 1991, s. 124.

siego to film kostiumowy, rodzaj powiastki filozoficznej, której akcja rozgrywa się na początku XX stulecia. Bohater *Hipotezy*, profesor (Jerzy Zelnik), kiedy podczas spaceru po moście nad rzeką zauważa tonącą kobietę, odczuwa tak wielki strach, że nie potrafi podjąć decyzji, aby skoczyć jej na ratunek. Jest to bezpośrednio nawiązanie, o czym mówi sam Zanussi, do fabuły *Upadku* – „bawię się (...) wariacją na temat Camusa – człowiek idący przez most może skręcić w lewo albo w prawo. Idąc w lewo, spotkałby kobietę, która tonęła i mógłby się rzucić z mostu, żeby ją ratować i przy tym utonąć, albo się nie rzucić i potem gryźć się przez resztę życia, że jej nie uratował”⁸. Narrator mówiący w filmie, komentując to wydarzenie wyznaje, że „ktoś mógłby się nawet powołać na lekturę powieści Camusa”⁹. Tonącą kobietę z *Hipotezy*, w jednym z jej możliwych rozwiązań, uratował przejeżdżający przez most woźnica. Po pewnym czasie profesora zaczęły dręczyć wyrzuty sumienia.

Albert Camus jest bardzo ważną postacią dla Zanussiego – refleksje z jego lektur reżyser zawarł w zbiorze esejów *Pora umierać*. Daje w nim świadectwo swojego głębokiego przywiązania do twórczości autora *Niespodzianki*, przytacza jego słowa, opowiadając o swoich lękach i drogach twórczych¹⁰, „Lęk przed tym, żeby nie spotkała mnie próba, której mógłbym nie sprostać, towarzyszył mi całe życie – wspomina reżyser *Hipotezy*. – Póki wszystko jest dobrze, mam poczucie, że jestem przyzwoitym człowiekiem. (...) To, że ja, przechodząc przez most, nie spotkałem tonącej kobiety, jest jednym z najważniejszych elementów mojego życia”¹¹. Reżyser nieraz przyznawał, że wszystkie jego literackie identyfikacje są wyrazem czegoś w rodzaju kompensacji – tak też było w przypadku wystawionej w Buriacji *Niespodzianki*. Celem artysty stała się nie tylko popularyzacja jego ulubionego pisarza, ale także międzynarodowy namysł nad kategorią kłamstwa i samotności.

Przebywając w Buriacji Zanussi zaznajomił się z tamtejszą tradycyjną kulturą staro-wierców, odwiedził wioskę Tarbagataj, gdzie jest ona najbardziej widoczna. W ciągu swojej kariery artystycznej poznał zresztą Rosję bardzo dobrze. Wielokrotnie podkreślał, że docenia w Rosjanach umiejętność bezinteresownego namysłu nad życiem, jego sensem i celem. Nie dziwne wydaje się więc, że to właśnie Camus stał się jednym z jego „pośredników kulturowych” na linii Polska-Buriacja.

⁸ J. Szczerba, *Krzysztof Zanussi: Wariant B: wywiad*, 17.06.2008, http://wyborcza.pl/1,75475,6725972,Krzysztof_Zanussi__Wariant_B_.html, dostęp: 08.01.2016.

⁹ K. Zanussi, *Hipoteza*, [w:] K. Zanussi, E. Żebrowski, *Nowele filmowe*, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, Warszawa 1976, s. 145.

¹⁰ K. Zanussi, *Pora umierać*, Tower Press, Gdańsk 2000, s. 9.

¹¹ J. Szczerba, *Krzysztof Zanussi...*

BIBLIOGRAFIA

- Aktorzy z Buriacji mają próby w domu Zanussiego*, 06.08.2013, http://pl.sputniknews.com/polish.ruvr.ru/2013_08_06/Aktorzy-z-Buriacji-maja-proby-w-domu-Zanussiego/, dostęp: 08.01.2016.
- Camus A., *Upadek*, tłum. J. Guze, [w:] idem, *Obcy, Upadek*, tłum. M. Zenowicz, J. Guze, Wydawnictwo Krag, Warszawa 1991.
- Кишинотф Занусси: «Быть модным – это позор»*, 04.09.2013, <http://arigus-tv.ru/news/item/56373/>, dostęp: 08.01.2016.
- ЛЫГДЕНОВА А., *Премьера в Бурдrame никого не оставила равнодушным*, 13.09.2013, http://minkultrb.ru/news/detail.php?SECTION_ID=95&ELEMENT_ID=4422, dostęp: 08.01.2016.
- Szczerba J., *Krzysztof Zanussi: Wariant B: nymiad*, 17.06.2008, http://wyborcza.pl/1,75475,6725972,Krzysztof_Zanussi__Wariant_B_.html, dostęp: 08.01.2016.
- Токмакова М., *Театр Бурятской драмы готовится к премьере спектакля по пьесе Камю «Недоразумение»*, <http://bgtrk.ru/news/detail.php?ID=5360>, dostęp: 08.01.2016.
- W Ulan-Ude rozpocznie sie festival polskiego kina „Świat Krzysztofa Zanussiego”*, 31.12.2012, http://pl.sputniknews.com/polish.ruvr.ru/2012_05_31/76556336/, dostęp: 08.01.2016.
- Zanussi K., *Hipoteza*, [w:] K. Zanussi, E. Żebrowski, *Nowele filmowe*, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, Warszawa 1976.
- Zanussi K., *Pora umierać*, Tower Press, Gdańsk 2000.

II. Dział kulturoznawczy

NOWY RUSKI W CZORAJ I DZIŚ: ZARYS ZAGADNIENIA

Nowy Ruski to pojęcie stosunkowo nowe. Wydawałoby się, że na przestrzeni ostatnich 25 lat udało się je wykrystalizować, niemniej jednak warto zwrócić uwagę, że wartość semantyczna uległa zaskakującej ewolucji, wynikającej z czynników pozajęzykowych. Określenie to zostało użyte po raz pierwszy pod koniec lat 80-tych XX wieku, przez amerykańskiego dziennikarza Herdrick'a Smith'a, który wydał książkę pod takim właśnie tytułem. Nazwa ta bardzo szybko przyjęła się na gruncie rosyjskim. Przede wszystkim w prasie. Już w 1992 roku pojawiła się w publikacji popularnej gazety «Коммерсантъ»¹. Wtedy jednak określenie to nie było nacechowane tak pejoratywnie jak w dniu dzisiejszym. Odnosiło się ono do nowej klasy ludzi przedsiębiorczych, którzy okazali się pozytywnymi oportunistami. Znana rosyjska językoznawczyni T. Kozłowa, zauważa, że wówczas można było usłyszeć takie określenia nowych Ruskich jak *nowi biznesmeni* czy *nowi kupcy*². Obecnie niektórzy badacze, jak na przykład Julia Safronowa czy Siergiej Erlich, dopatrują się w tym słowie związków etymologicznych z językiem francuskim³. Według nich, nazwa ta pochodzi od francuskiego słowa *nouveau riche*, oznaczającego człowieka pochodzącego z niższych warstw społecznych, który bardzo szybko się wzbogacił⁴. W języku rosyjskim istnieje więc słowo *нуборши*, będące kalką z języka francuskiego i synonimem słowa *новый русский*, co potwierdza współczesny słownik etymologiczny⁵.

Dzisiejsze określenie nowy Ruski odnosi się do obywateli krajów należących do Wspólnoty Niepodległych Państw, którym udało się znacznie zwiększyć swe do-

¹ И. Г. Яковенко, *Новые русские*, <http://files.school-collection.edu.ru/dlrstore/72725840-437c-bb22-02e0-429800e70508/1010659A.htm> [1.02.2015r.]

² Т. В. Козлова, *Новые русские: понятие и дискурс* [w:] *Фразеология в контексте культуры*, под ред. В. Н. Телия, Москва 1998, s. 99.

³ *Nowy ruski*, https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D1%8B%D0%B9_%D1%80%D1%83%D1%81%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9 [6.02.2015r.]

⁴ *Slovar-Vocab.com*, <http://slovar-vocab.com/english-russian/general-dictionary/nouveau-riche-3579537.html> [7.03.2015r.]

⁵ А. К. Шапошников, *Этимологический словарь современного русского языка*, т. 2, Курган, 2010, с. 26.

chody na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku, po rozpadzie Związku Radzieckiego. Są to przedsiębiorcy nowego typu⁶. Potrafili oni wykorzystać wdrażany przez nowe państwo system wolnorynkowy. Zrodziło się wtedy kilka sposobów zwiększenia majątku. Pierwszym z nich było dopuszczenie do swobodnej wymiany towarowej, na co zwraca uwagę Joachim Diec w swoim artykule pt. *Gospodarka Rosji*. Umożliwiło to rozwój indywidualnych działalności tzw. *mrówkom* – ludziom, którzy w tym czasie zdecydowali się na handel towaram zagranicznym w Rosji i przemycali go jako własny bagaż⁷. Jednak przede wszystkim byli oni pozytywnie nastawieni do rewolucyjnej zmiany polegającej na przekształceniu komunizmu w kapitalizm. Jak zauważa A. Georg, mimo, iż zmiany zachodziły powoli ze względu na pasywność wpisaną w system, młoda generacja stanęła przed nowymi perspektywami⁸. Według C. Ericsona, ci, wtedy młodzi i przedsiębiorczy ludzie, nie bali się i potrafili wykorzystać pomysł Jegora Gajdara na uwolnienie sił rynkowych, jakim była powszechna prywatyzacja państwowych przedsiębiorstw oraz zniesienie wszelkiej regulacji cen, pracy i produkcji⁹. Początkowo, w latach 1992-1994, wprowadzono vouchery (popularnie nazywane czekami), które każdemu obywatelowi byłego ZSRR dawały szansę stać się współwłaścicielem ogromnych, państwowych przedsiębiorstw. Jednak tylko nielicznym udało się wzbogacić na zasobach mineralnych i potencjale zaniedbanych zakładów przemysłowych byłego Związku Radzieckiego. W efekcie, w ciągu dwóch lat sprywatyzowano ponad sto tysięcy państwowych przedsiębiorstw¹⁰.

Kolejnym sposobem na wzbogacenie się był system aukcji zastawnych, wymyślony przez Władimira Potanina. Jak zauważa C. Ericson, była to możliwość szybkiego i prostego pomnożenia majątku przez ludzi, którzy już wcześniej się wzbogacili w jakiś inny sposób. Plan wydawał się prosty. Państwo, oprócz zapuszczonych fabryk i pustego skarbcza posiadało bogactwa naturalne. Rzecz oczywista, rząd nie mógł ich ani sprzedać, ani oddać, ale mógł „pożyczyć pieniądze od [nowopowstałych] prywatnych banków, pod zastaw akcji państwowych przedsiębiorstw, rozporządzających tymi bogactwami”¹¹. Tym samym kredytodawcy ponosiliby odpowiedzialność operacyjną, co ostatecznie zmusiłoby dyrektorów z poprzedniego ustroju, którzy w wielu wcześniejszych przypadkach przejmowali wszelkiego typu przedsiębiorstwa, do ustąpienia. Niestety, ze względu na fatalną sytuację finansową Kremla państwo tylko w teorii mogło spłacić zaciągnięte kredyty-

⁶ И. Г. ЯКОВЕНКО, *Новые русские*, <http://files.school-collection.edu.ru/dlrstore/72725840-437c-bb22-02e0-429800e70508/1010659A.htm> [1.02.2015r.]

⁷ J. Diec, *Gospodarka Rosji*, [w:] *Rosjoznawstwo*, red. L. Suchanek, Kraków 2004, s. 434.

⁸ A. George, *Ucieczka z „Sali numer sześć”*. *Rosja na rozdrożu przeszłości i teraźniejszości*, tłum. B. Bratny, Warszawa 2004, s. 42.

⁹ C. Ericson, *Oligarchowie. Pieniądze i władza w kapitalistycznej Rosji*, tłum. H. Jankowska, Warszawa 2014, s. 29.

¹⁰ Tamże.

¹¹ Cyt. za: C. Ericson, *Oligarchowie. Pieniądze i władza...*, s.125.

ty. Ostatecznie nie było w stanie spłacić nawet odsetek. Zastawione akcje zostały więc wystawione na aukcje, których zwycięzca najczęściej był związany z bankiem, udzielającym państwu kredytu¹².

Innym sposobem na pomnożenie budżetu było wstąpienie na drogę kryminalną. W tym świecie zarobić lekkie pieniądze można było poprzez zajmowanie się produkcją i/lub sprzedażą nielegalnych używek, bądź poprzez tak zwane *крышевание*, czyli zapewnianie ochrony młodym przedsiębiorcom, którzy chcieli prowadzić w miarę legalną działalność. Tego rodzaju ochrona zapewniała swobodny rozwój dla biznesu – załatwiała wszystkie problemy związane z innymi wyludzacami pieniędzy czy też z urzędem skarbowym bądź sanepidem. Dla właściciela firmy było to o tyle wygodne, że zamiast kilku problemów miał jeden, który kosztował go mniej, niż kosztowałyby go pozostałe utrudnienia razem wzięte¹³.

W efekcie wspomnianych wydarzeń oraz zmian zarówno politycznych jak i ekonomicznych, zrodził się nowy typ człowieka – nowy Ruski, który z biegiem czasu odizolował się od reszty społeczeństwa i stworzył swoją kulturę. Przedstawione powyżej fakty stanowią tło dla opisanego w niniejszym tekście rozwijającej się nowej subkultury oraz przemian jakie w niej zachodziły na przestrzeni lat.

Subkultura nowych Ruskich jako dynamicznie rozwijający się fenomen kulturowy

Subkultura, jak podaje *Słownik języka polskiego*, to „wzory, zasady, normy zwyczajowe przyjęte i obowiązujące w jakiejś grupie, odmienne od przyjętych przez ogół społeczeństwa”¹⁴. I. Jakowenko podkreśla, że w przypadku nowych Ruskich jest ona bardzo dynamiczna i wzorowana na zachodnich standardach życia. Ten typ człowieka zazwyczaj negatywnie odnosi się do tego, co tradycyjnie rosyjskie i bardzo chętnie sprowadza dla siebie produkty zachodnich firm¹⁵.

Image

Jak zauważa A. George, nowy Ruski to człowiek inny, zupełnie obcy i niezrozumiały dla Rosjanina, pełnego mistycyzmu i niechęci do dóbr materialnych¹⁶. To indywidualista, twardo stąpający po ziemi. Obcy mu jest etos niepraktyczności i potrzeba rozważania tematów związanymi z problemami egzystencjalnymi. Są to głównie pragmatycy. J. Diec zwraca uwagę na charakteryzujący nowego Ruskiego luksusowy konsumpcjonizm, demonstrowanie swojego sposobu życia, co jest przeciwne sowieckiej tradycji, która podtrzymywała hold równości społecznej i nietole-

¹² C. Ericson, *Oligarchowie. Pieniądże i władza...*, s. 125-126.

¹³ И. Г. Яковенко, *Новые русские*, <http://files.school-collection.edu.ru/dlrstore/72725840-437c-bb22-02e0-429800e70508/1010659A.htm> [1.02.2015r]

¹⁴ Cyt. za *Słownik języka polskiego*, Gorzów Wielkopolski, 2008, s. 973.

¹⁵ И. Г. Яковенко, *Новые русские*, <http://files.school-collection.edu.ru/dlrstore/72725840-437c-bb22-02e0-429800e70508/1010659A.htm> [2.02.2015r.]

¹⁶ A. George, *Ucieczka z „Sali numer sześć”...*, s. 27.

rancję wszelkich oznak lub prób dążenia do wzbogacenia się¹⁷. Chęci podnoszenia standardu swojego życia możemy się dopatrywać wśród historycznego rosyjskiego drobnomieszczañstwa, które cechowały próby podnoszenia poziomu życia, ponieważ cenili oni przytulność i wygodę. Byli to przede wszystkim ludzie pracowici, dążący do zapewnienia godziwej przyszłości swoim bliskim. Te cechy charakteryzują również współczesnego nowego Ruskiego. Obecnie jednak nowi Ruscy formują swoje zamknięte środowisko, niedostępne dla ludzi o mniejszej zasobności portfela. Zauważa się, iż przyjacielskie stosunki z przedstawicielami innych warstw społecznych nie są mile widziane. W takim zachowaniu można zaobserwować efekt wpływu poprzedniego ustroju na współczesnych ludzi i ich sposób odbierania tych, którzy nie lubią marnować czasu i lubią wykorzystywać okazje do pomnożenia majątku. W zaskakująco prosty sposób o pracowitości młodych Rosjan mówi rosyjski raper Timati w piosence pod tytułem *Море*, którą śpiewa razem z Pawłem Muraszowem i Fidelem:

Контрастный душ, на проводе офис
 Ритм мегаполиса крутит дела
 Мы попрощаемся случайно в голос
 Монета ляжет стороной орла
 Пусть кто-то скажет я продал душу
 Что мой успех это лишь бюджет
 Пока их завтраки ты будешь кушать
 Я заработаю нам на обед¹⁸

Biorąc pod uwagę, iż autor tekstu jest stosunkowo młodym człowiekiem, a treść jego piosenek jest oparta na życiowym doświadczeniu, uzyskujemy wręcz naoczny przykład tego, że wystarczy dążyć do realizacji swoich celów, a na pewno osiągniemy sukces.

Po zapoznaniu się z treścią książki C. Ericsona *Oligarchowie. Pieniądże i władza w kapitalistycznej Rosji*, można dojść do wniosku, że ci zapracowani i nie mający czasu na przyjemności biznesmani, przez wielu są wręcz nienawidzeni, uważani za grabieżców skarbu państwa¹⁹. Jednak w kraju, gdzie wciąż brakuje mężczyzn²⁰, okazują się być wymarzonymi partnerami życiowymi dla wielu kobiet. Najpopularniejszą kobietą, która odniosła swoisty sukces wychodząc za mąż za oligarchę, wydaje się być Oksana Robski, która w 2009 roku, wraz ze swoją koleżanką – Ksenią Sobczak, wydała książkę pod tytułem *Замуж за миллионера, или Брак высшего сорта*. Obie panie udzielają w niej rad, jak się zachowywać i dbać o siebie, aby spełnić swe

¹⁷ J. Diec, *Gospodarka Rosji...*, s. 434.

¹⁸ Cyt. za: Timati, Paweł Muraszow, Fidel, *Море*, [w:] 13, Black Star Inc. 2013r.

¹⁹ C. Ericson, *Oligarchowie. Pieniądże i władza...*

²⁰ *Соотношение числа мужчин и женщин в России*, <http://ruschippies.com/analysis/sootnoshenie-chisla-myzhchin-i-zhenshin-v-rossii/> [25.02.2016r.]

marzenia. Książka jest pisana pół żartem, pół serio. Autorki jeszcze przed przedmową zamieszczają swoistą przestrożę, która sama w sobie jest prześmiewcza. Dla zobrazowania przedstawianego zagadnienia, przytoczmy fragment oryginału tekstu:

ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ

Внимание!

Если ты хочешь всерьез сыграть в увлекательную опасную игру под названием «Охота на олигарха», авторы настоятельно рекомендуют ради обеспечения собственной безопасности соблюдать все изложенные в данном пособии правила, чтобы исключить образование преждевременных морщин на лице, необратимых изменений в нервной системе и эффекта апельсиновой корки, сама знаешь где. Мы предупреждаем, что в случае несоблюдения тобой наших четких инструкций мы отказываемся нести какую-либо ответственность за результат, к которому приведет супер-замужество, а также оплачивать твоё пребывание в престижной неврологической клинике на озере Комо. Зато мы поможем сделать так, чтобы лечение твоих расстроенных нервов безропотно оплачивал любящий муж – равно как содержание нежно-голубого «бентли», яхту и особняк в Белгравии. Если ты считаешь, что все перечисленные опции действительно способны сделать тебя счастливой, смело приступай к изучению наших инструкций. Удачной охоты!

Оксана Робски и Ксения Собчак²¹

Specyfika życia nowych Ruskich niewątpliwie przyciąga uwagę. Dla jednych jest to spełnienie marzeń, drugimi kieruje zawiść i zazdrość, a jeszcze inni po prostu czują się lepsi i śmieją się z prób naśladownictwa zachodnich wzorców oraz niedoceniania własnej, przecież tak bogatej kultury. Wraz z początkiem lat 90-tych XX wieku i powstawaniem nowej grupy społecznej, pojawił się nowy temat dla anegdot. Obecnie temat nowych Ruskich wydaje się być najpopularniejszym - jeśli chodzi o żarty i anegdoty. Nuworysze są w nich przedstawiani jako rozpieszczone dzieci, bez gustu i jako malkontenci. Ich głównym atrybutem jest zdolność do przetrwania i dążenie do luksusowej konsumpcji²².

Врач говорит новому русскому, сломавшему руку:

- Придется гипс наложить.

- На кой мне твой гипс?! -возмущается тот, -Накладывай мрамор - я плачу!²³

²¹ Сут. за О. Робски, К. Собчак, *Замуж за миллионера, или Брак высшего сорта*, Moskwa 2009, с. 3-4.

²² И. Г. Яковенко, *Новые русские*, <http://files.school-collection.edu.ru/dlrstore/72725840-437c-bb22-02e0-429800e70508/1010659A.htm> [2.02.2015r.]

²³ Сут. за: *Анекдоты про нового русского*, <http://dvkuot.ru/index.php/ru/433-nr> [2.02.2015r.]

W żartach podkreśla się również wymagowaną niechęć młodych i bogatych do nauki oraz ich niski poziom intelektualny. Oto przykład:

Одному парню понравилась девушка. Он подошел к ней и признался в своих чувствах. Та спрашивает:

- У тебя есть 3 мерседеса?

- Нет.

- А трехэтажная вилла?

- Нет.

Ну, тогда разговор окончен.

Парень приходит к отцу и просит совета.

Отец говорит:

- Ну что я могу сказать... Бенгали продашь - купишь 3 мерседеса. Но сносить два этажа из - за бабы Сынок, это не серьезно.²⁴

Anegdota, będąc potwierdzeniem zjawisk obecnych w życiu społecznym, są humorystycznym świadectwem odrębności nowych Roskich.

Na przykładzie powyższych anegdot oraz fragmentu książki autorstwa Oksany Roski i Kseni Sobczak można zauważyć, iż nowobogacki Rosjanin, jako nowy typ człowieka, nie został zbyt dobrze przyjęty przez społeczeństwo w latach 90. XX wieku. Obecnie jednak sytuacja ulega zmianie na lepsze. Obraz przedstawiany w anegdotach zawsze odnosi się do przeszłości i należy o tym pamiętać. Ponadto, obok cech rzeczywistych, istnieją również stereotypy, które w przypadku nowego Roskiego wydają się bardzo przerysowane²⁵.

Wizerunek nowego Roskiego bardzo często jest wręcz wymyślny. Na podstawie ilustracji można zauważyć, iż najczęściej przedstawia się go jako mężczyznę z głową ogoloną na lyso, najlepiej ubranego w dres znanej marki z trzema paskami, obwieszoną złotem i brylantami, nie posiadającego wykształcenia, nie grzeszącego dobrymi manierami. Jego kieszenie wypchane są gotówką. On sam nigdy nie pracuje, a pieniądze, które wydaje na liczne przyjemności, nigdy się nie kończą. U jego boku zawsze stoi wysoka i zgrabna blondynka w pełnym makijażu i jaskrawej sukience z domu mody Versace²⁶. Oboje uczą swoje dzieci znaku *mano cornuta* – geście, który teoretycznie pozwala „znaleźć swojego” (choć rosyjski raper Timati, który w książce Walerija Paniuszkinia pt. *Rublonka* jest przedstawiony przez autora jako idealny przykład nuworyszka²⁷, w swojej piosence *Мой нуть* jako o znaku rozpoznawczym²⁸ ludzi przedsiębiorczych, mówi o pięści, a nie rogach).

²⁴ Cyt. za: *Анекдоты про нового русского*, <http://dvkuot.ru/index.php/ru/433-nr> [2.02.2015r.]

²⁵ С. Барсукова, *Кто такие "новые русские"?*, <http://vivovoco.astronet.ru/VV/JOURNAL/ZS/NEWRUSS.HTM> [3.02.2015r.]

²⁶ Dom mody Versace był pierwszą ekskluzywną marką, która w latach 90-tych otworzyła się na rynek rosyjski.

²⁷ W. Paniuszkin, *Rublonka*, tłum. A. Sowińska, Warszawa, 2013, s. 25.

²⁸ <http://mylittles.info/18/597-otcy-i-deti-anekdoty-i-karikatury.html> [26.03.2015r.]

Obrazek 1²⁹

Ponoć w każdej opowieści jest chociażby źdźbło prawdy. Wydaje się, że podobnie rzecz się ma z przedstawianym stereotypem nowych Ruskich. Nie da się ukryć, że blichtr i ekstrawagancja od dawna charakteryzowały Rosję, co zauważa amerykański projektant mody Tom Ford, w jednym z niedzielnych wydań brytyjskiego „Observera”:

Russia is a country with a long history for a great appreciation of luxury and in a sense it's just been put away for a while,' he said recently. 'It is something that's in the hard drive of Russian people, in the same way that it is for Italian'³⁰.

W artykule z 10 marca 2007 roku, gazety International Herald Tribune, Joseph Backstein – dyrektor artystyczny Moskiewskich Muzeów i Wystaw stwierdził, że gust nowych Ruskich to swoista logika konsumpcyjna:

²⁹ <http://mylittles.info/18/597-otcy-i-deti-anekdoty-i-karikatury.html> [Аоступ 23.09.2015г.]

³⁰ Cyt. za: D. Zhukova, *How Russia's new super rich are buying cool*, <http://www.theguardian.com/lifeandstyle/2008/jan/13/fashion.features4> [4.02.2015r.]

What is a rich Russian? It means you must have an apartment in Moscow, a Bentley, a dacha on Rublyovka, a house in London, a villa in Sardinia, and a yacht. Then you must buy modern art³¹.

Prawdą jest, że ludzie w dużej mierze wyrażają siebie poprzez modę i własny styl. Nie ma tu wyjątku dla nuworyszy. Jednak i ten aspekt tej specyficznej subkultury znalazł swoje odzwierciedlenie w anegdotach. Zwraca się w nich szczególną uwagę na kosztowne atrybuty, potwierdzające stan majątkowy.

Новый русский за большие деньги купил возможность прочитать проповедь в церкви. После проповеди он спрашивает попа, хорошо ли получилось. Тот отвечает:

- В принципе, ничего, сын мой. Но красный пиджак поверх рясы одевать не стоит. И пальцы держать надо цепотью, а не веером, а крестить паству крестом, а не радиотелефоном.³²

Obecnie, po kilkudziesięciu latach po okresie *pieriestrojki*, pragnienie afiszowania się ze swym bogactwem jest nadal silne. Zauważa się jednak również opcje inne niż jaskrawy kicz. Gusta Rosjan stały się bardziej wyrafinowane, a luksus dyskretniejszy. Zamożni ludzie zaczęli dbać o anonimowość³³. Jak zauważa I. J. Jakowenko, współcześni dorobkiewiczze przede wszystkim stawiają na wykształcenie – swoje i swojej rodziny oraz przysposobienie dobrych manier. Jako młodzi przedsiębiorcy bardzo rzadko odpoczywają, ponieważ są świadomi rosyjskiego rynku i wiedzą, że chwila nieuwagi może się obrócić na ich niekorzyść³⁴.

Język nowych Ruskich

Każda subkultura z czasem tworzy swój wewnętrzny kod porozumiewawczy, język zrozumiały tylko dla wtajemniczonych. Powstaje tak zwany subjęzyk, który *Słownik Terminów Pismożnawczych* tłumaczy jako

(...) jedną z odmian języka ogólnego, którą posługuje się grupa ludzi wydzielona z ogółu na podstawie takiego kryterium jak np. pochodzenie terytorialne, płeć, wiek, wykształcenie, zawód, stan zdrowia psychicznego. Każdy z subjęzyków identyfikowany jest na odpowiednim poziomie języka (szczególnie na poziomie fonetycznym, leksykalnym i składniowym), bądź na poziomie pozajęzykowym (np. treściowym)³⁵.

³¹ Cyt. za: S. Kishkovsky, *Moscow Biennale Pokes Fun at Consumers and Politicians*, <http://www.nytimes.com/iht/2007/03/10/arts/IHT-10MOSCART.html?pagewanted=all> [4.02.2015r.]

³² Cyt. za: http://www.lib.ru/ANEKDOTY/newruss.txt_with-big-pictures.html [6.03.2015r.]

³³ C. Ericson, *Oligarchowie. Pieniądże i władza...*, s.348 i 351.

³⁴ И. Г. Яковенко, *Новые русские*, <http://files.school-collection.edu.ru/dlrstore/72725840-437c-bb22-02e0-429800e70508/1010659A.htm> [2.02.2015r.]

³⁵ A. Koziczak, M. Owoc, *Słownik Terminów Pismożnawczych*, <http://prawouam-stp.home.amu.edu.pl/s.htm> [26.03.2015r.]

Cechą, która powinna wyróżniać nuworysza spośród innych jest język, jakim się posługuje. W latach 90. XX wieku najbardziej charakterystyczną była ogromna ilość zapożyczeń i kalek językowych z języka angielskiego, która we współczesnym języku rosyjskim jest dość popularna. Jednak na początku lat 90. XX wieku było to zjawisko typowe głównie dla nowych Ruskich – wykształconych biznesmenów, ponieważ to właśnie ich było stać na wyjazdy za granicę. Najprawdopodobniej zrodziło to w nich nawyk codziennego posługiwania się słowami z języków obcych. Istnieje koncepcja, iż jest to wynik ciągłego obcowania z Amerykanami bądź Brytyjczykami³⁶. Oczywiście najłatwiej jest zauważyć tę tendencję w swobodnych wypowiedziach. Jednak o tym, że zjawisko to przenika do języka ogólnego i staje się powszechnie zrozumiałe, może również świadczyć twórczość młodego pokolenia nuworyszy. Przykładem tutaj może być tekst piosenki pod tytułem *Стой. С той*, rapera o pseudonimie Mot:

Нажми на стоп кран
Стоп ран
Ты мне оставила, Мот беги
run run run³⁷

W przypadku nuworyszy mówi się również o tym, iż używają języka z pogranicza, czyli charakterystycznego dla środowiska przestępczego. W zakresie leksykalnym są to słowa typu *кинуть, стрелка, перетереть, бабки, кабака, кабак, лавочка, малина, малява, обезьяна, обезьянник, пакт* oraz wyrażenia typu *идти по болезни* lub *на бровях, на бугая* i inne³⁸. Fenomenem jest tutaj również samo powstanie słownika języka nowych Ruskich (por. przypis 37), w którym są wyjaśnione znaczenia poszczególnych słów. Na uwagę zasługuje również elementarz dla nowych Ruskich, który stworzyły Katia Mielicica i Viktoria Fomina i nazwały *Новый русский букварь*. Możemy tam znaleźć fragmenty adekwatne polskiemu *Ala ma Asa. As ma Alę*, jednak poruszające tematykę bliższą społeczności nowych Ruskich. Na szczególną uwagę zasługuje przedstawienie rosyjskiej litery WE:

ва ва ва во во во
ву ву ву вы вы вы
вя вя вя
ви-а-гра вис-карь во-дя-ра ва-гон-ка бан-ко-мет
бух-ло бу-хать бух-у-чет бар-гер бес-понт

³⁶ С. Барсукова, *Кто такие "новые русские"?*, <http://vivovoco.astronet.ru/VV/JOURNAL/ZS/NEWRUSS.HTM> [2.02.2015r]

³⁷ Сут. за: http://webkind.ru/text/89327458_904506952p913617981_text_pesni_s-toj-stoj.html [4.02.2015r.]

³⁸ *Словарь «новых русских»* <http://www.slovonovo.ru/chitat/stati/slovar-novyx-russkix.html> [6.03.2015r.]

Винт. С винтом. На винте. Вкусен вискаръ! И водяра весьма вкусна.
 BMW
 бэшкa бимер бээмвухa бээмвухa с прибамбасами
 Volvo
 вольвешник вольвухa волван вольвец се-мера!
 Витек взял вольвешник. Взял и Вован. Вовандос весь версачах. Вовандос
 весь в голде. Каков Вовандос! Во!
 Произнести это быстро.
 У Вована водила. У водилы волина.
 Вешать. Ты че вешаешь? Втирать. Ты че втираешь? Встрять. Ну я, блин,
 встрял. Витек встрял не по-детски. Витек встрял по-взрослому. Витек
 безворковый банкир.
 ВИП. ВИЧ. РВ. КВД. МВД. УВД. СКВ. СВЧ. ВВЦ. СКВ. СКВорцы
 прилетели.
 СКВорцы улетели³⁹.

Po przeczytaniu powyższego fragmentu elementarza nowych Ruskich łatwo można zauważyć, iż „noworuski” język różni się od języka Puszkina. W tekście za- uważa się także, iż podstawowymi słowami dla nowych Ruskich (bo przecież na ta- kich uczy się dzieci czytania) są nazwy własne luksusowych samochodów jak *BMW* czy *Volvo*, zapożyczenia z żargonu kryminalnego (*бубен, бабки*), czy też slangu młodzieżowego (*быки, башлять*). Pojawiają się też kalki z języka angielskiego (*Боря в безандестенде*) i słowa z typowo nowosuskim zakończeniem jak *братан*.

Zagadnienie specyfiki języka nowych Ruskich nie jest wyjątkiem i na ten temat również możemy znaleźć sporo anegdot:

«Новый русский» жалуется:

- *Прикинь, брателло*, купил домашний кинотеатр за 10 тысяч долларов, а кошка взяла на плазменный телевизор – лужу. Отдал в пемонт 800 долларов.
- И ты кошку *не фрохнул*?
- Да нет... Она сама полторы *тыщи баксов* стоит⁴⁰.

Двое *братков* решили поехать на рыбалку. Купили для такого дела джип, снасти, скутер, затарились бухлом, едой...

К концу недели пьянства выловили маленькую рыбёшку.

Один из них задумался и говорит:

- *Прикинь, Колян* - нам эта рыбка обошлась почти в сто *штук баксов*...

³⁹ Сут. за: К. Метелица, В. Фомина, *Новый русский букварь*, <http://www.guelman.ru/sla-va/texts/bukvar.htm> [26.03.2015г.]

⁴⁰ Сут. за: Т. М. Шкапенко, Ф. Хюбнер, *Русский «тусовочный» как иностранный: учебное пособие*, Калининград 2003, s. 76.

Колян тоже подумал и говорит:

- Хорошо, что мы поймали только одну...⁴¹

Мужик стоит на остановке возле деревни, ждет автобус. Рядом растет целая полянка ромашек. Подъезжает на машине браток и спрашивает:

- Почем ромашки? Хочу *телке* подарить.

Мужик чуть подумал и говорит:

- 500 рублей букет.

Тот:

- Я *пацан конкретный, то да се*, давай за 300.

Мужик согласился. *Браток* довольный, едет и думает:

- *Круто* я его с 500 до 300 развел. *Лохов* я сразу вижу⁴².

Biorąc po uwagę powyższe anegdoty, fragment elementarza oraz fakt istnienia słownika nuworyszy, nie można zaprzeczyć istnieniu subjęzyka nowych Ruskich. Stworzyli oni swoisty szyfr, składający się z mieszaniny zapożyczeń z języka angielskiego, grypsu i slangu młodzieżowego. Język ten zazwyczaj nie jest zrozumiały nawet dla rodzimego nosiciela języka rosyjskiego. Stanowi on dlań swoistą zagadkę, której rozwikłanie potrzebuje bardziej wnikliwej analizy językoznawczej, znajomości historii i świadomości zmian kulturowych w Rosji na przestrzeni ostatniego ćwierćwiecza.

Igor Grigoriweicz Jakowenko, autor artykuł pod tytułem *Новые русские* zauważa, że pojęcie nuworysza jest co raz rzadsze i trudniej go spotkać zarówno w literaturze, jak i w innych środkach przekazu⁴³. Zjawisko to z czasem zostało zasymilowane i obecnie nie jest już postrzegane jako obce. Z biegiem czasu nuworysze stali się nieodłączną częścią ogromnej kultury rosyjskiej. Obecnie nowi Ruscy pełnią funkcję swoistych przywódców, którzy jako pierwsi spośród Rosjan oswajają kulturę i produkty Zachodu. Kuriozum to zaczyna też być zauważalne w innych krajach zza historycznej żelaznej kurtyny. Coraz częściej można usłyszeć o „nowych Ukraińcach” czy „nowych Bułgarach”. Na gruncie polskim mówi się raczej o arywistach, którzy chcieliby należeć do elity. Najprawdopodobniej zjawisko to jest różnie nazywane w różnych krajach i kulturach ze względu na różnice w mentalności i sposobie postrzegania świata. Współcześnie nuworysz to nowy typ człowieka

⁴¹ Cyt. za: *Русские анекдоты*, http://beach-soccer.ru/anekdots22_1.html [Доступ 26.03.2015r.]

⁴² Cyt. za: *Русские анекдоты*, http://beach-soccer.ru/anekdots22_1.html [Доступ 26.03.2015r.]

⁴³ И. Г. Яковенко, *Новые русские*, <http://files.school-collection.edu.ru/dlrstore/72725840-437c-bb22-02e0-429800e70508/1010659A.htm> [6.03.2015r.]

pracowitego i chcącego osiągnąć zamierzony cel w życiu. Obce mu są bierność i niechęć do dóbr materialnych, tak charakterystyczne dla wypracowanego przez Związek Radziecki *homo sovieticus*, współcześnie pogardliwie nazywanego przez młodych przedsiębiorców *совок*, czyli szufelką. Na dzień dzisiejszy ten typ człowieka na świecie często jest też określani przy pomocy abrewiatury angielskich słów yuppie - young urban professional⁴⁴. Pojawienie się „nowych bogatych” w każdym społeczeństwie tworzy rozmaite asocjacje i wyzwala złożone emocje. Jedni przewidują dla nich rychły koniec, inni świetlaną przyszłość, która ich czeka ze względu na wybitną zaradność życiową.

Okazuje się zatem, że ten typ człowieka, który zrodził się na tle przemian politycznych i ekonomicznych w Rosji początku lat 90-ych XX wieku, stworzył swą pełnowymiarową subkulturę, bogatą w swoiste normy i zwyczaje, posiadającą swój język. Nowy Ruski kształtował się wraz z nowopowstałym państwem – Federacją Rosyjską. Na przestrzeni ostatniego ćwierćwiecza nie tylko się zrodził, ale także przeszedł szereg przemian, tworząc hybrydę nowego Ruskiego i świadomego obywatela Europy Zachodniej. Nuworysze lat 90. XX wieku często wzbudzały niechęć w pozostałych obywatelach ze względu na kryminalne asocjacje, jaki w nich wzbudzali. Współcześnie natomiast zaczynają nas otaczać „nowi” nowi Ruscy, będący młodym pokoleniem nowych Ruskich, które uzyskało wykształcenie w najbardziej elitarnych zachodnich szkołach, zaznajamiając się przy okazji z zachodnią kulturą i jej normami. Obecnie ten typ człowieka raczej przypomina nam zachodniego, wykształconego przedsiębiorcę, niżli rosyjskiego dorobkiewicza.

Bibliografia:

- J. Diec, *Gospodarka Rosji*, [w:] *Rosjoznawstwo*, red. L. Suchanek, Kraków 2004.
- A. George, *Ucieczka z „Sali numer sześć”*. *Rosja na rozdrożu przeszłości i teraźniejszości*, tłum. B. Bratny, Warszawa 2004.
- C. Ericson, *Oligarchowie. Pieniądże i władza w kapitalistycznej Rosji*, tłum. H. Jankowska, Warszawa 2014.
- Т. В. Козлова, *Новые русские: понятие и дискурс* [w:] *Фразеология в контексте культуры*, под ред. В. Н. Телня, Москва 1998.
- Słownik języka polskiego*, Gorzów Wielkopolski, 2008.
- Timati, Paweł Muraszow, Fidel, *Море*, [w:] 13, Black Star Inc. 2013r.
- О. Робски, К. Собчак, *Замуж за миллионера, или Брак высшего сорта*, Москва 2009.
- W. Paniuszkin, *Rublowka*, tłum. A. Sowińska, Warszawa, 2013.
- Т. М. Шкапенко, Ф. Хюбнер, *Русский «тусовочный» как иностранный: учебное пособие*, Калининград 2003.
- А. К. Шапошников, *Этимологический словарь современного русского языка*, т. 2, Курган, 2010.

⁴⁴ *Słownik wyrazów obcych*, <http://slownik-wyrazowobcych.eu/yuppie/> [dostęp 24.02.2016r.]

И. Г. Яковенко, *Новые русские*,

<http://files.school-collection.edu.ru/dlrstore/72725840-437c-bb22-02e0-429800e70508/1010659A.htm>

Русские анекдоты, http://beach-soccer.ru/aneddots22_1.html

Słownik wyrazów obcych, <http://slovník-wyrazowobcych.eu/yuppie/>

D. Zhukova, *How Russia's new super rich are buying cool*,

<http://www.theguardian.com/lifeandstyle/2008/jan/13/fashion.features4>

S. Kishkovsky, *Moscow Biennale Pokes Fun at Consumers and Politicians*,

<http://www.nytimes.com/iht/2007/03/10/arts/IHT-10MOSCART.html?pagewanted=all>

Анекдоты о новых русских,

http://www.lib.ru/ANEKDOTY/newruss.txt_with-big-pictures.html

A. Koziczak, M. Owoc, *Słownik Terminów Pismoznawczych*, <http://prawouam-stp.home.amu.edu.pl/s.htm>

http://webkind.ru/text/89327458_904506952p913617981_text_pesni_s-toj-stoj.html

Словарь «новых русских» <http://www.slovonovo.ru/chitat/stati/slovar-novyx-russkix.html>

K. Метелца, В. Фомина, *Новый русский букварь*, <http://www.guelman.ru/slava/texts/bukvar.htm>

<http://mylittles.info/18/597-otcy-i-deti-anekdoty-i-karikatury.html>

Анекдоты про нового русског, <http://dvkuot.ru/index.php/ru/433-nr>

C. Барсукова, *Кто такие "новые русские"?*,

<http://vivovoco.astronet.ru/VV/JOURNAL/ZS/NEWRUSS.HTM>

Соотношение числа мужчин и женщин в России, <http://ruschippies.com/analysis/sootnoshenie-chisla-myzhchin-i-zhenshin-v-rossii/>

Nowy ruski, <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D1%8B>

[_%D0%B9_%D1%80%D1%83%D1%81%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%B9_%D1%80%D1%83%D1%81%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9)

Slovar-Vocab.com, <http://slovar-vocab.com/english-russian/general-dictionary/nouveau-riche-3579537.html>

III. Dział językoznawczy

O REDUKCJI W JĘZYKU ROSYJSKIM, CZYLI CZEGO ROSJANIE NIE WYPOWIADAJĄ

Celem niniejszego artykułu jest opisanie redukcji fonetycznej w języku rosyjskim. W artykule wyjaśnione zostały takie pojęcia jak redukcja, elizja (wraz z jej rodzajami) i mowa wiązana. Przedstawiono analizę nagrań oraz jej wyniki, starając się odpowiedzieć, w jakich okolicznościach redukcja zachodzi najczęściej i jakie elementy są najczęściej redukowane. Do transkrypcji fonetycznej użyto Międzynarodowego Alfabetu Fonetycznego (IPA).

1. Redukcja a elizja

Tematem artykułu jest **redukcja fonetyczna**, jednak pojęcie to w tradycji rusycystycznej może być mylące, dlatego też najpierw przytoczona zostanie definicja tego zjawiska:

redukować (czas.) (1) Termin używany w fonologicznej klasyfikacji samogłosek, odnoszący się do samogłoski, którą można opisać jako scentralizowany wariant tej samej samogłoski, występujący w formie pochodnej. Dla przykładu, wymowa /ɔv/ [ang. of – przyp. aut.] w pozycji nieakcentowanej jest redukowana do /əv/, a akcentowana samogłoska w słowie ‘telegraph’ redukuje się w formie pochodnej w słowie te‘legraphy: /'tɛləgrɑ:f/ ⇒ /tɛ'legrəf/ [podkr. aut.].

(2) Inne zastosowanie tego terminu w fonologii występuje w kontekście reguł fonologicznych, gdzie odwołuje się do procesu uproszczenia, dotyczącego pennych sekwencji głosek. Najważniejszą kategorią jest uproszczenie grup spółgłoskowych (...)¹.

Należy więc na wstępie zaznaczyć, że w artykule nie zostanie podjęty problem redukcji w rozumieniu pierwszym, który w przypadku języka rosyjskiego można nazwać akaniem i ikaniem, tj. redukcją samogłosek w sylabach nieakcentowanych, gdyż jest to zjawisko normatywne dla języka rosyjskiego², zaś głównym przedmiotem tego artykułu jest redukcja w rozumieniu drugim, czyli **elizja**.

¹ D. Crystal, *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*, Oxford: Blackwell Publishing, 2008, s. 406, tłum. wł.

² W nagraniach pojawiają się jednakże przykłady, w których osłabienie samogłosek nie wynika z językowej normy, lecz jest wzmocnione poprzez tempo mowy.

Elizja – w kontekście redukcji fonetycznej – jest definiowana jako *pominięcie głosek lub głosek w mowie wiązanej*³, a jej trzy podstawowe rodzaje to:

- **afereza** – elizja elementu/-ów na początku słowa,
- **synkopa** – elizja elementu/-ów w środku słowa,
- **apokopa** – elizja elementu/-ów na końcu słowa⁴.

W związku z powyższym podziałem należy zaznaczyć, że przez początek i koniec słowa rozumie się jego morfologiczne granice.

Użytkownicy języka stosują elizje, aby przekazać tę samą wiadomość kosztem mniejszej energii i wysiłku. Jest to zjawisko, które często ma charakter preferencyjny, ale też może być zależne od sytuacji komunikacyjnej czy dyskursu⁵.

2. Elizja w języku rosyjskim w literaturze

W literaturze dotyczącej wymowy rosyjskiej elizja jest wymieniana w kilku kontekstach. Pierwszy z nich to pominięcie w wymowie nieakcentowanych samogłosek II stopnia redukcji⁶. Może to skutkować pojawieniem się dodatkowo osłabionych elementów wokalicznych, np. *молоко* [m^olɛ'ko], *dogovor* [d^ogɐ'vor], bezdźwięcznością samogłoski (jeżeli dwie otaczające ją spółgłoski również są bezdźwięczne), np. *частота* [tʃⁱstɛ'ta] czy *охот* ['xoxɔt], lub sylabicznością sąsiadującej spółgłoski sonornej lub szczelinowej, np. *молоко* [mlɛ'ko], *новом* ['novm], *частота* [tʃⁱstɛ'ta] lub *охот* ['xoxɔt]. Jeśli samogłoska II stopnia redukcji występuje między dwiema identycznymi spółgłoskami, może zostać opuszczona; w konsekwencji powstaje zbitka tych spółgłosek, w której jedna z nich jest sylabiczna, a druga nie, np. *филологический* [fɨl^olɔgⁱɛtʃⁱs^kiⁱ] czy *нового* ['noɣvɐ]⁷.

Oprócz samogłosek elizji mogą ulegać także spółgłoski, w szczególności w śródgłosie przy bardzo szybkiej mowie, np. *говорим* [gɐv^o'rɨt], a niekiedy nawet [grⁱt], czy *будем* ['bu-ɪt]⁸. Pomijane mogą być także całe poakcentowe sylaby, np. ['zdras'tɨ] lub nawet [zdras'tɨ] jako forma *здравствуйте* (czasem zapisywane jako odpowiednio *здрасьте* lub *здрасте* i *здрассть* lub *здрассть*)⁹. Taki proces można zaobserwować także w nieformalnej wymowie rosyjskich patronimików, kiedy to wypada nieakcentowana poakcentowa sylaba *-ов-* lub

³ Ibidem, s. 166, tłum. wł. **Mowa wiązana** – to ciąga sekwencja głosek lub słów naturalna dla wypowiedzi ustnej lub konwersacji. Słowa, wypowiedzi, frazy i zdania brzmią inaczej wypowiedziane w mowie wiązanej, a inaczej wypowiedziane w izolacji (ibidem, s. 101).

⁴ Ibidem, s. 166.

⁵ G. Yule, *The Study of Language*, Cambridge: Cambridge University Press, 2006, s. 49.

⁶ II stopień redukcji dotyczy wszystkich sylab innych niż akcentowana, pierwsza przed akcentowaną oraz sylaba bez spółgłoski w nagłosie (sylaba zaczynająca się od samogłoski).

⁷ S. Grzybowski, *Zarys fonetyki opisowej języka rosyjskiego (wraz z ćwiczeniami)*, wydanie dwujęzyczne, Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2007, s. 61.

⁸ Należy pamiętać, że elizja w śródgłosie dotyczy także takich grup spółgłoskowych jak *-рды-*, *-лиц-* czy *-зды-* (nie wymawia się środkowej spółgłoski, np. *сердце* ['sɛrtʃɨ], *солнце* ['sontsɨ] czy *праздник* ['prazɲɨk]), a także *-вств-* w słowach *здравствуй* i *здравствуйте* (['zdrastvoɪ] i 'zdrastvoɪtɨ] i grupa *-уй-* w wyrazie *пожалуйста* ([pɔ'zɚlʲstɔɪ]); należy to jednak do normy językowej i nie jest zależne od tempa mowy.

⁹ P. Cumberley, *Russian. A Linguistic Introduction*, Cambridge: Cambridge University Press, 2002, s. 94.

-ев-, np. *Андреевич* [ɛnd'rietɕ], *Александрович* [ɛl'ɪk'sandritɕ], *Евгеньевич* [jɪv'gʲejnɪtɕ], *Викторовна* ['viktɔrnə], *Николаевна* [nikɐ'ɫavnə] czy *Матвеевна* [mɛt'viejnə]¹⁰.

3. Wybór materiału i analiza

Analiza została przeprowadzona na podstawie trzech nagrań w języku rosyjskim dostępnych w Internecie o łącznej długości ok. 20 minut. Dwa z nich to zapis audycji radiowych. Pierwszy z nich, *Падающий космический корабль «Прогресс» – мнение эксперта* (nazywany dalej *Progress*), to nagranie rozmowy z ekspertem na temat katastrofy bezzałogowego statku kosmicznego „Progress”, który nie trafił na odpowiednią orbitę i splonął w atmosferze. Występują w nim dwie osoby: kobieta (dziennikarka, prowadząca program) i mężczyzna (ekspert), który mówi przez zdecydowaną większość nagrania. Nie jest on profesjonalnym spikerem radiowym (w przeciwieństwie do dziennikarki). Drugi tekst, *Машина времени: Зарубежная история. Серия 34. Глобализация в конце XX и начале XXI века* (nazywany dalej *Globalizacja*), to nagranie odcinka z serii *Зарубежная история* porannego programu *Наше утро*, emitowanego na żywo w radiu *Наше радио*. Występują w nim dwaj mężczyźni i kobieta; wszyscy troje są profesjonalnymi spikerami radiowymi i dziennikarzami. Tekst dotyczy globalizacji na przełomie wieków XX i XXI. Ostatni tekst, *Почему Бангкок называют городом контрастов?* (nazywany dalej *Bangkok*), to podcast¹¹ z internetowego magazynu podcastowego *Школа жизни*, który opowiada o Bangkoku, jego przeludnieniu, nowoczesnej architekturze, jeździe i zwyczajach. Nagrany został w całości przez jednego mężczyznę.

Текст	Час трwania	Личба мовячых
<i>Globalizacja</i>	5' 10"	3
<i>Progress</i>	8' 7"	2
<i>Bangkok</i>	7' 17"	1
Suma:	20' 34"	6

Tabela 1. Dane dotyczące analizowanego materiału.

Materiał został pobrany z sieci. W przypadku *Bangkoku* dostępny był także zapis pisemny nagrania, zaś w przypadku *Globalizacji* i *Progressu* został on stworzony ze słuchu z niewielką pomocą rodzimych użytkowników języka rosyjskiego.

4. Założenia wstępne i klasyfikacja tekstów

Podstawowym założeniem było to, że redukcja najrzadziej zachodzić będzie w tekstach uprzednio opracowanych, tj. z przygotowanym wcześniej tekstem nagrania,

¹⁰ Ibidem, s. 94–95; J. Świeży, *Materiały do ćwiczeń praktycznych z wymowy rosyjskiej*, Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 25, 28.

¹¹ Podcast to internetowa publikacja dźwiękowa lub filmowa; rodzaj internetowej audycji radiowej, którą można pobrać; Poradnia Językowa PWN: <http://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/podcast;7271.html> (dostęp: 14.04.2016) i Wikipedia: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Podcast> (dostęp: 14.04.2016).

a najczęściej – w tekstach uprzednio nieopracowanych (bez scenariusza). Na podstawie charakterystyki tekstów *Progress* został uznany za tekst uprzednio nieopracowany (ekspert odpowiada spontanicznie na kilka pytań prowadzącej), *Globalizacja* za częściowo opracowany (prowadzący musieli wcześniej przygotować temat i główne zagadnienia przedstawione w audycji, jednak styl, ich sposób mówienia oraz interakcje między nimi są improwizowane), a *Bangkok* – za uprzednio opracowany (jest to podcast, którego tekst dostępny jest w Internecie, przemyślane, spójne, formalne, nagrane przez profesjonalnego spikera). Oprócz tego założono, że najczęściej opuszczanymi elementami będą spółgłoski zwarte¹².

5. Rezultaty

Poniżej w formie tabel przedstawiono rezultaty analizy tekstów.

5.1. Progress

Czas	Fragment	Transkrypcja	Zjawisko
26''	<i>у нас сейчас¹³ ещё не</i>	[ɔ 'nas ʃ:as ɨ̞ i̞j:ɔ nɨ]	synkopa [i̞], osłabienie [tʃ] i asymilacja
29''	<i>Азрбэг бюджет¹⁴ попозже</i>	[ɐɐ' bɛk 'bu̞i̞ it pɐ 'pɔz:ɨ]	synkopa [d]
1'30''	<i>в общем ДЕЙСТВИТЕЛЬНО¹⁵ служил</i>	['vɔpʃ:əm dɨi̞ 'stvʲitʲnə sʲlʊʒʲɨl]	synkopa [ɪlʲ]
2'4''	<i>кручение ЭТОГО аппарата</i>	[kru' tʃʲɛrɨ̞ ɐ 'ɛtə ɐpɐ 'ratə]	apokopa w ['ɛtəvə]
2'9''	<i>должна работать СИСТЕМА¹⁶ стабилизации</i>	[dɔl' ʒna rɐ' botətʲ sʲsʲ 'tʲɛm 'stabilʲɨ' zatsʲi̞ɨ]	apokopa [ə] w [sʲsʲ'tʲɛmə]
2'32''	<i>ЧТО там есть какая-то</i>	[ʃ' 'tam 'jesʲtʲ kɐ 'kaɨ̞ɔ tə]	apokopa /to/ w /ʃto/
2'39''	<i>что это очень СЛОЖНО</i>	[ʃto 'ɛtə 'oʃʲɨ̞ 'sʲlɔ:n]	synkopa i apokopa w ['sʲlɔʒnə] ze wzdłużeniem zastępczym
3'14''	<i>он СООТВЕТСТВЕННО не получает</i>	[on sɔɐt' vʲɛtstvʲɔ̞ nɨ pəʲtʲu' tʃʲaɨ̞ it]	synkopa w [sɔɐt' vʲɛtstvʲɨ̞]

¹² Poprzez zwarte rozumie się tutaj zarówno zwarto-wybuchowe (/p/, /b/, /t/, /d/ oraz ich miękkie odpowiedniki, a także /k/ i /g/) oraz zwarto-szczelinowe (/ts/ i /tʃ/), gdyż obie te grupy spółgłosek w swojej artykulacji zawierają zwarcie narządów mowy.

¹³ W 1'11'' dziennikarka używa jednak formy pełnej [sʲɨ' tʃʲas]. Forma zredukowana, użyta przez eksperta, jest powszechna w języku potocznym.

¹⁴ Ekspert używa tej samej formy także w 31'', 35'', 4'27'', 4'41'', 4'46'' i 4'57''. Z drugiej strony, w 3'16'', 4'15'', 4'21'' i 6'15'' używa formy pełnej ['budʲɨt].

¹⁵ W 5'09'' także [dɨi̞' stvʲitʲnə], z sonantycznym [ɨ] (patrz niżej).

¹⁶ Ekspert używa tej samej formy także w 2'26'' i 2'39'', ale w 3'6'' we frazie *система управления* nie stosuje już elizji i wymawia całe słowo: [sʲsʲ'tʲɛmə oprɐ' vʲlɛrɨ̞ɔ̞].

3'32''	<i>но будут его сводить</i>	[no 'budot ɨ'vo sve 'dʲitʲ]	afereza w [ɨr'vo] z asymilacją
4'4''	<i>в ручном режиме, потому что не работала</i>	[vrʊtʲɨ'nom rʲi'zimʲi pʲɪ't'mu ʃʲnʲi rɛ'botələ]	synkopa, apokopa w [pətɛ'muʃto]
4'11''	<i>он справился с этой задачей</i>	[on 'spravʲɪʂʲə 'sɛʒ zɛ 'dʲaʃʲɪ ɨ]	synkopa, apokopa i dyftongizacja w ['sɛtɔɨ]
4'27''	<i>будет сопровождаться такой</i>	['buɨ it sɔprɛ'w'zɔdʲɪtʲ sɔ tɛ'koɨ]	synkopa w ['budʲit sɔprɛvɛ'zɔdʲɪtʲ sɔ] ¹⁷
4'48''	<i>учтён везде в летающие астероиды</i>	[ʊtʲɨ'tʲion vʲɪzʲi'dʲe vlʲi 'taɨ ɤ:'ɨɨ estʲi'roɨ'rdʲi]	apokopa w [lʲi 'taɨ ʊ:'ɨɨɔ]
4'58''	<i>как будто он осуществляет посадку</i>	[kag 'budʲɔ on ɛʂʲɨ:'ɛs'w 'vlʲæɨ it pɛ'satko]	skrócenie /u/, synkopa w [ɛʂʲɨ:ɪst'vlʲæɨɪt]
5'08''	<i>мы будем¹⁸ наблюдать действительно</i>	[mi 'buɨm nɛblʲɔ'daʲ dʲɨɨ'stvʲitʲɪ'nɔ]	synkopa w ['budʲɪm dʲɨɨ'stvʲitʲɪ'nɔ]
5'29''	<i>господа из РКА</i>	[gɔspɛ'da ɪzʲɪ'ka]	synkopa w [ɪzɛrkɛ'a]
5'35''	<i>под которым ему войти</i>	[pət kɛ'torɪm 'mu vɔɨ 'tʲi]	afereza w [ɨr'mu]
5'51''	<i>Правда, тяжёлый, большой</i>	['prafʲt' tʲɪ'zoliɨ bɔɨ'ʃoɨ]	apokopa w ['pravdɔ] i ubezdźwięcznienie
6'50''	<i>всё время происходят доработку</i>	['fsʲɔ 'vrʲemʲɔ prɔɪs 'xoɨɔ t dɔrɛ'botku]	synkopa w [prɔɪs'xodʲɔt]
6'52''	<i>блочки выписываются с технических заданий</i>	[blɔtʲɨ'ki vʲi 'pʲisʲɨɔʃʲtʲsɔ s'tɨx 'nʲɪtʲɨ'skʲɪx zɛ'dʲaɨɨ]	synkopa w [vʲi 'pʲisʲɨvɔʃʲtʲsɔ]
7'20''	<i>будете на орбите постоянно</i>	['buɨ ɪtʲi nɛr'bʲitʲ pɔstɛ 'jan:ɔ]	synkopa w ['budʲitʲɪ], apokopa w [nɛr'bʲitʲɪ]

Tabela 2. Redukcja fonetyczna w nagraniu *Progress*.

W nagraniu *Progress* zredukowanych zostało 31 słów na 1224 (2,53%). Znalaziono łącznie 39 przykładów redukcji fonetycznej: 22 przykłady synkopy (56,4%), 11 przykładów apokopy (28,2%), 4 przykłady osłabienia głosek (10,3%) i 2 przykłady aferezy (5,1%). Ogółem zaznaczono 46 elementów zredukowanych w wymowie: 21 z nich (45,7%) to samogłoski, a 25 to spółgłoski (54,4%), z czego 16 elementów to spółgłoski zwarte (34,8% wszystkich elementów).

¹⁷ W [sɔprɛ'w'zɔdʲɪtʲsɔ] dochodzi także do niewielkiego wydłużenia samogłoski [ɐ] (jest efekt to efekt pominięcia całej sylaby [vɐ]), a także do asynchronicznej labializacji tej samogłoski w związku tym, że jednym z elementów pominiętych była głoska wargowa (w tym przypadku [v], czyli wargowo-zębowa).

¹⁸ W 3'39'' ekspert używa już pełnej formy ['budʲɪm].

5.2. Globalizacja

Czas	Fragment	Transkrypcja	Zjawisko
20" 25"	в две тысячи восьмом две тысячи восьмого	[ˈvdvʲɛ ˈtʲɨʃːɪ vɐsʲɪˈmom] [ˈdvʲɛ ˈtʲɨʃːɪ vɐsʲɪˈmovə]	synkopa i asymilacja w [ˈtʲɨʃːɪtʲɨʃːɪ] ¹⁹
1'26"	<i>какой-нибудь</i> воротила	[kəˈkojnʲɨtʲɨ vʲɐˈtʲɨlə]	synkopa w [kəˈkojnʲɨbʲɨtʲɨ] i [vʲɐˈtʲɨlə] ²⁰
1'32"	<i>И что он</i> делает	[i ˈtʲʂo on ˈdʲeləjɪt]	synkopa i asymilacja ²¹
1'51"	<i>которую</i> будут <i>крутить</i>	[kəˈtorɔʲɨʋ ˈbudʊt kruˈtʲɨtʲ]	skrócenie [ʊ]
1'58"	<i>китайцев</i> сейчас <i>вообще</i>	[kʲiˈtʲajtsʲɨf ˈʃʲɨʂas vʲɐpˈʃʲɨɛ]	synkopa i asymilacja ^{22, 23}
2'06"	<i>есть</i> <i>минусы</i> , ребята	[ˈjesʲɨtʲ ˈmʲɪnʊsɨ rʲɪˈbʲiatʲ]	apokopa [ə] osłabienie [t] ²⁴
2'39"	<i>с</i> девятью <i>шестого</i>	[zʲɪdʲɪvʲɪˈnos ʃʲɨˈstovə]	apokopa [tə]: [ˈnostə]
3'14"	<i>двух</i> сверхдержав	[dvux svʲɪrxdʲɪrˈzʲaf]	synkopa /x/ ²⁵
3'16"	<i>США</i> <i>и</i> СССР	[səʃˈlʲ a i əsʲɨˈsʲɛr]	skrócenie, synkopa [sə]: [əsəsʲɨˈsʲɛr]
3'57"	<i>появились</i> двадцать <i>восемь</i>	[pəjɪˈvʲɪlʲɪsʲɨ ˈdvadʲɨtʲ səˈvosʲɨmʲ]	apokopa /tʲ/
4'	СССР – <i>это</i> США	[əˈsʲɛr ˈɛtə ˈsʲʃa]	synkopa [əsə], synkopa [ə] i [ɐ]

Tabela 3. Redukcja w nagraniu *Globalizacja*.

W *Globalizacji* redukcja zaszła w 18 słowach z 813 (2,21%). W powyższym nagraniu znaleziono ogółem 23 przykłady redukcji: 14 przykładów synkopy (60,9%), 5 przykładów apokopy (21,7%) i 4 przykłady osłabienia wymowy (17,4%), przy czym dwa z nich dotyczyły osłabienia spółgłosek ([t] bez słyszalnej ploszji). Ogółem zredukowa-

¹⁹ Forma ta (podobnie jak *сейчас*, o którym była mowa w przypisie na poprzedniej stronie) jest powszechna w języku potocznym. Ten sam spiker używa jej później w 2'58".

²⁰ Zaledwie sekundę później, w 1'27", jeden z mężczyzn używa już pełnej formy [vʲɐˈtʲɨlə].

²¹ Dziś forma ta jest używana w języku potocznym (czasem zapisywana przez *чо, е* lub *еѳ*). Pojawienie się tej formy można próbować objaśnić na dwa sposoby. Po pierwsze, może to być zredukowana forma petersburskiej wymowy słowa *что* (czyli [tʲʂo], bez odpodobnienia do [ʃto], które występuje w mowie wzorcowej). Po drugie, może to być zredukowana forma dopełniacza tego zaimka (*его*, normatywnie wypowiedziane jako [tʲɨˈvo]), która zaczęła występować także w mianowniku i bierniku.

²² Jednak wcześniej, w 51", jeden ze spikerów używa pełnej formy [sʲɨˈʃʲas].

²³ Ta sama dziennikarka wymawia to słowo nieco inaczej w 3'17", mianowicie [sʲɨˈʃʲas] – z synkopą, lecz bez asymilacji pod względem miejsca artykulacji (asymilacja pod względem miękkości jest wtórna).

²⁴ Ten sam spiker używa tej formy także później w 3'06". W 4'54" słowo to jest powtórzone dwukrotnie, ale tylko z apokopą /a/ (ploszja /t/ jest słyszalna): [rʲɪˈbʲiatʲ].

²⁵ Kilka sekund później dziennikarka powtarza to słowo w pełnej formie: [svʲɪrxdʲɪrˈzʲavʲɨ].

nych zostało 28 elementów, z czego 17 to samogłoski (60,7%), a 11 to spółgłoski, z których 6 to spółgłoski zwarte.

5.3. Bangkok

Czas	Fragment	Transkrypcja	Zjawisko
37''	<i>бетонных джунглей</i> <i>связываются</i>	[bɪ'ton:ix 'dʒʊŋglɨ sʲɪzʲ:æjʊdʲsə]	apokopa [i]: [lii]
1'4''	<i>города ангелов</i>	['gorədə 'angɨlf]	synkopa [ə]: [ləf]
1'12''	<i>многоуровневые</i> <i>дороги</i>	[,mnogə 'urəvɲivɨ dɐ 'rogɨ]	apokopa [ə]: [viiə]
1'14''	<i>футуристическая</i> <i>линия</i>	[fʊtorɨ' sʲʊtʲɨ'skəi 'liɲiə]	synkopa [i]: [tʲɨs], apokopa [ə]: [kəiə]
1'38''	<i>серые</i> <i>коробки</i>	['sʲerɨj kɐ'ropkɨ]	apokopa [ə]: [riiə]
2'2''	<i>фешенебельные</i> <i>автомобили</i>	[fɨʲjɨ'nebʲɨlnɨj ɛftəmɐ 'bʲilɨ]	apokopa [ə]: [niə]
2'5''	<i>с ароматом</i> <i>благовоний</i>	[srɐ'matəm bləgɐ 'vɔɲij]	synkopa [ə]: [sərə 'matəm]
3'55''	<i>раздражения</i> <i>и чихания</i>	[rəzdrɐ'zɛɲij i tʲɨ 'xapɨjə]	apokopa [ə]: [ɲiə]
5'2''	<i>щёлкать</i> <i>насекомых</i>	['ʃ:ɔlkət nəsʲɨ'komɨx]	oslabienie /tʲ/ do [t]
5'8''	<i>змеиных</i> <i>соков</i>	['zmʲejɲix 'sokɐf]	synkopa [i]: ['zmʲejɲ] ²⁶
5'12''	<i>смертельных</i> <i>недугов</i>	[smʲɨrʲɨ'tʲelɲix ɲɨ'dugɐf]	oslabienie /mʲ/ do [m]
5'32''	<i>удобнее</i> <i>перемещаться</i>	[ʊ'dobɲij pʲɨrɨmʲɨ 'ʃ:adʲsə]	apokopa [ə]: [ɲeə]
5'43''	<i>случаи</i> <i>мошенничества</i> <i>и</i> <i>грабежа</i>	['slʊtʲɨr mɐ'ʃɛɲɲɨ'stvə i grəbʲɨ'zə]	synkopa [i]: [tʲɨɲɨ] i [i]: [tʲɨ'stvə] ²⁷
6'	<i>быстрее</i> <i>и дешевле</i>	[bis'trʲej i dʲɨ'ʃɛvlɨ]	apokopa [ə]: [trʲejə]

Table 4. Redukcja w nagraniu *Bangkok*.

W tabeli, a także w statystyce, nie została uwzględniona synkopa [i] w grupach *-ии* z następującą samogłoską w takich zwrotach z tekstu jak: *по официальным данным* [pə ɛfʲɨ'tsalɲim 'dan:im], *неофициальная статистика* [ɲɛfʲɨ'tsalɲnəjə stɐ'tʲɨsʲtʲɨkə], *миграционные волнения* [mʲɨgrɐ'tson:iiə vɛl'ɲɛɲiə] lub *традиционный суп* [trədʲɨ'tson:ii 'sup], gdyż jest to zjawisko charakterystyczne dla języka mówionego.

W nagraniu *Bangkok* redukcji uległo 15 słów z 841 (1,78%), przy czym należy zaznaczyć, że znaczna część tych zjawisk jest na granicy normy językowej (np. pomijanie wygłosowych samogłosek w końcówkach przymiotników typu *-ые* czy pomijanie wygłosowej samogłoski w formach stopnia wyższego na *-е*). Znaleziono 16 przykładów redukcji: 6 przykładów synkopy, 8 przykładów apokopy i 2 przykłady osłabienia

²⁶ Błąd akcentowy – akcent pada na w tym słowie na drugą sylabę (змеиный), czyli [zmʲɨ'ɲini].

²⁷ Wygłosowe [ɲ] w *случаи* ulega wzdłużeniu zastępczemu, jednak jest ono nieznaczące.

(w obu przypadkach była to utrata miękkości spółgłoski). Łącznie zredukowanych elementów zaznaczono 17: 13 samogłosek (76,5%) i 4 spółgłoski, z czego tylko 1 była spółgłoską zwartą.

6. Podsumowanie analizy

Łącznie w nagraniach, rozumianych jako zestawione razem, redukcja zaszła w 64 słowach z 2878 (2,22%). Znalaziono 78 przykładów zjawisk redukcji, z czego najczęstszym okazała się synkopa (42 przykłady, czyli 53,9%). Wystąpiło 91 elementów, które w jakikolwiek sposób uległy redukcji, z których najwięcej było samogłosek (51, czyli 56%); spółgłosek było 40, z czego spółgłoski zwarte stanowią 25,3% wszystkich zredukowanych elementów (było ich 23).

Wnioski

Wziąwszy pod uwagę wyniki analizy, można stwierdzić, że sprawdza się pierwsze założenie, że redukcja najczęściej zachodzi w tekstach uprzednio nieopracowanych (*Progress* 2,53%), rzadziej w częściowo opracowanych (*Globalizacja* 2,21%), a najrzadziej w opracowanych (*Bangkok* 1,78%).

Tekst	Typ tekstu	Procent redukcji
<i>Progress</i>	nieopracowany	2,53%
<i>Globalizacja</i>	częściowo opracowany	2,21%
<i>Bangkok</i>	opracowany	1,78%

Tabela 5. Procentowe wyniki analizy.

Błędne okazało się jednak założenie, że najczęściej redukowanym elementem będą spółgłoski zwarte. Analiza pokazuje, że takim elementem są **samogłoski** (ponad połowa), podczas gdy spółgłoski zwarte były redukowane niemal dwa razy rzadziej.

Pomijanie samogłosek w mowie związanej może być łączone z tym, że język rosyjski jest językiem konsonantycznym (inaczej spółgłoskowym), w którym większą rolę w komunikacji odgrywają spółgłoski, więc to samogłoski są redukowane częściej²⁸.

Bibliografia:

- D. Crystal, *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*, Oxford: Blackwell Publishing, 2008;
 G. Yule, *The Study of Language*, Cambridge: Cambridge University Press, 2006;
 J. Świeży, *Materiały do ćwiczeń praktycznych z wymowy rosyjskiej*, Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego;
 P. Cuddebeck, *Russian. A Linguistic Introduction*, Cambridge: Cambridge University Press, 2002;

²⁸ W analogicznej analizie tekstów języka angielskiego – a więc języka wokalicznego (samogłoskowe) – okazało się, że w przypadku angielszczyzny rzeczywiście najczęściej redukowanym elementem są spółgłoski zwarte (ponad 80%, a zredukowane spółgłoski łącznie stanowiły ponad 90%).

S. Grzybowski, *Zarys fonetyki opisowej języka rosyjskiego (wraz z ćwiczeniami)*, wydanie dwujęzyczne, Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2007.

Źródła internetowe:

Poradnia Językowa PWN: <http://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/podcast;7271.html> [dostęp: 14.04.2016];

Wikipedia: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Podcasting> [dostęp: 14.04.2016].

Wykorzystane nagrania:

Наше радио: *Наше утро. Машина времени – За рубежом история. Серия 34. Глобализация в конце XX и начале XXI века.* <http://www.nashe.ru/upload/iblock/c14/History-in9-34.mp3> [dostęp: 21.05.2015]

Podfm.ru: *Падающий космический корабль “Титан” – перспективы разрешения ситуации – мнение эксперта.* http://fontan.podfm.ru/science/3180/file/podfm_fontan_sciencie_27.mp3 [dostęp: 21.05.2015]

Школа жизни: *Почему Бангкок называют городом контрастов?*

http://shkolazhizni.ru/img/podcast/Shkolazhizniru-Pochemu_Bangkok_nazivajut_gorodom_kontrastov_.mp3 [dostęp: 21.05.2015]

IV. Studenckie Serie Translatorskie

КОШКА И МЫШКА

Мышка ў той день увогуле была сытая, але яна была маладая, цікаўная і доўга не магла сядзець на адным месцы. Тым болей у яе цёмнай норцы, дзе нічога не было відаць, нічога не чуваць. А поруч, на падворку — яна ўжо ведала — была процьма цікавага, асабліва пад лапухамі, дзе бегалі порсткія кузуркі, сядзелі, варушачы вусамі, чорныя жукі, а на травяных галінках круцілі рожкамі дзівосныя сьлімакі ў цвярдых, скурчаных ракавінах. Увогуле мышка была далікатная, добразычлівая да малых насельнікаў падворку. Яе таксама ніхто асабліва ня крыўдзіў, і яна думала, што дужа баяцца там не было чаго. Яна імкнулася быць аптымісткай.

Праўда, яна ўжо чула, што недзе там час ад часу паяўляецца страшны мышыны вораг — кот. Але мышцы яшчэ не даводзілася спатыкаць яго, і яна думала, што і не давядзецца. Навошта кату цікаваць малую палахліваю мышку — мабыць, яму лепей мець справу зь вялікімі пацукамі. З мышкі які наедак?

Той раз яна магла б і не вылазіць з норкі, але ўзяла ды вылезла.

На падворку пад лапухамі было цёпла, аж гарача, і ціха, — мабыць, жывёлу яшчэ не прыгналі з поля. Побач шорхалася ў пяску квактуха — старая, рабая курыца, якая квохнула разы два, заўважыўшы мышку. Мышка шмыргнула ля яе далей да прызбы і раптам толькі распачна піснула. Аднекуль зверху на яе пляцнуліся дзеве кішчорыстыя лапы — бегчы ўжо не было як. Канечне, то была кошка — маладая, горлівая, зь белымі прыгожымі лапкамі. Мышка сьпярыша спалохалася, але тыя лапкі абыходзіліся зь ёй далікатна, і тое супакойвала. І мышка падумала, што ўвогуле ёй пашэнціла — было б куды горш апынуцца ў страшных кішчорох ката. А там, можа, і нічога яшчэ ня здарыцца, — мышка хацела быць аптымісткай.

І праўда, не ўчыніўшы ёй вялікага болю, кошка падхапіла мышку зубамі і вынесла на чысты, падмецены падворак. Мышка напружана думала, і ўсё так выходзіла, што кошка палуднаваць ёй не збіраецца. Інакш бы яна пад'ехала ў зацішку, ля лапухоў. На падворку нікога не было, кошка паклала мышку ў доле. Мабыць, можна было б паспрабаваць уцячы, але мышка не хацела выказваць непаслушэнства і тым злаваць кошку. Яна ўсё спадзявалася на лепшае. Тады кошка далікатна пштурхнула яе лапкай пад бок, нібы патураючы бегчы. І праўда — мышка пабегла.

Зусім ужо блізка было да норкі, як кошка ўсё ж дагнала яе і дужа ўпілася кішчорамі ў хрыбціну. Мышцы стала дужа балюча, і яна аж перастала дыхаць.

Але неўзабаве і супакоілася, бо кошка ўсё не сьпяшлася яе хрумстаць. Пэўна, то была добрая кошачка, яна толькі хацела пагуляць з мышкай. Тады мышка знерухомела і, бы нежывая, перавярнулася лапкамі ўгору. Тое, відаць па ўсім, спадабалася кошцы, якая абедзвюма лапкамі пачала кідаць з боку на бок маленькую сымулянтку, бы запрашаючы яе да гульні. Гуляць мышка ўвогуле любіла, і, хоць цяпер і баялася трохі, але ўсё не магла паверыць у кепскае. Ужо надта лагодна, бяз злосьці ставілася да яе ладная кошачка, няўжо гэтая можа зьесці рахманую мышку?

Мусіць, мышка магла б яшчэ ўцячы, асабліва калі ў гэтай гульні апыналася бліз лапухоў, ды ў яе ўсё не ставала рашучасьці. Зноў жа, яна была аптымістка, дагэтуль жа нічога кепскага зь ёй не здарылася. Але во кошка ці, можа, таму пгто нагулялася, ці зь якой іншай прычыны, дужа цяўкнула мышку ля шыі — ад болю ў той аж памутнела ўваччу. Кошка тым часам паклала мышку ля ног, азірнулася па баках, — падобна, яна адпачывала. Ці можа, разважала, каб пусыціць мышку? Павінна была б пусыціць, бо мышцы было блага, наўрад ці яна цяпер магла б уцячы. Але яна спадзявалася.

Яна верыла ў дабрыню, тым болей ад такой ладнай маладой кошкі, якой яна не зрабіла нічога кепскага. Нават не разлавалася на яе. Мышка разумела, пгто ўвогуле кошкі — ворагі мышак, але ж, мусіць, і кошкі бываюць розныя: злыя і добрыя. Таксама, як і мышы. Яна во, напрыклад, зусім добрая мышка, нікому ніякага зла не ўчыніла. Не пакрыўдзіла ніводнае кошкі. Навошта ж кошцы забіваць яе? Каб папалуднаваць? Але ж тое можна зрабіць зь якой іншай мышкай, не абавязкова зь ёю.

Кошка ўсё азірлася па баках, нібы чакаючы чаго, а мышка нерухома ляжала ў доле і разважала. Разважала пра справядлівасьць. Усё ж несправядліва ўладкаваны сьвет, калі адныя істоты дужыя і нахабныя, а іншыя слабыя і палахлівыя. Слабым і палахлівым живецца кепска, і мусіць, таму яны дбаюць пра справядлівасьць, дабрыню і спагаду. Ды дужыя не зважаюць на тое. А і праўда, нашто дужым спагада? Дужым патрэбна яшчэ болей сілы, бо сілу сіла дае. А што во рабіць беднай мышцы, у якой ці не зусім перакушаны карак?

Але ж кошка зусім ня страшная, нават прыгожая — і пыска, і вусікі, хаця навошта яна аблізваецца? Што тое значыць?

І раптам кошка страпянулася, зыркнула касымі вочкамі ў бок недалёкага ганку. Мышка сыцялася ўсім сваім маленькім цельцам — на ганку, пагрозьліва выпнуўшы хвост, стаяў страшны мардаты кот; мабыць, ён ужо згледзеў наводдаль кошку зь небаракай-мышкай. Кошка, пэўна ж, спалохаўшыся, дужа хапнула зубамі мышку і кінулася пад лапухі.

Там яна разам прыкончыла бедную мышку, апошняй думкай якой было: добра, што яны ўратаваліся ад ката.

Мышка да канца заставалася аптымісткай.

ВАСИЛЬ БЫКОВ *КОШКА И МЫШКА*

Мышка в тот день вообще-то была сыта, но она была молода, любопытна и не могла долго сидеть на одном месте. Тем более, в своей тёмной норке, где ничего не видать-не слышать. А рядом, во дворе, — она уже знала — была уйма всего интересного, особенно под лопухами, где носились проворные букашки, сидели, шевеля усами, чёрные жуки, а на стебельках травы крутили рожками изумительные улитки в твердых, круто закрученных раковинах. Мышка всегда была обходительной и доброжелательной к малым обитателям двора. Её тоже никто особо не обижал, и она думала, что сильно бояться там было нечего. Она старалась быть оптимисткой.

Правда, она уже слышала, что где-то там иногда появляется страшный мышиный враг — кот. Но мышке ещё не приходилось встречать его, и она думала, что и не придется. Зачем коту подстергать маленькую пугливую мышку — ему, конечно, лучше иметь дело с большими крысами. Мышкой разве наешься?

В тот раз она могла бы и не вылезать из норки, но взяла и вылезла.

Во дворе под лопухами было тепло, даже жарко, и тихо, — видимо, скот ещё не пригнали с поля. Рядом возилась в песке наседка — старая рябая курица, которая, заметив мышку, кудахтнула пару раз. Мышка проскочила мимо неё дальше к завалинке и вдруг отчаянно пискнула. Откуда-то сверху её придавили две когтистых лапы — бежать уже было невозможно. Конечно же, это была кошка — молодая, игривая, с красивыми белыми лапками. Мышка сначала испугалась, но лапки обходились с ней нежно, и это успокаивало. И мышка подумала, что вообще-то ей повезло — было бы куда хуже оказаться в страшных когтях кота. А дальше, может, ничего и не случится, — мышка хотела быть оптимисткой.

И вправду, не причинив мышке сильной боли, кошка подхватила её зубами и вынесла на чисто подметённый двор. Мышка напряжённо думала, и, судя по всему, получалось, что кошка не собиралась его поддничать. Иначе она бы сделала это в тишине у лопухов. Во дворе никого не было, кошка положила

мышку на землю. Пожалуй, можно было бы попробовать убежать, но мышка не хотела проявлять непослушания и злить этим кошку. Она всё надеялась на лучшее. Тогда кошка мягко подтолкнула её лапкой в бок, словно приглашая бежать. И правда — мышка побежала.

Норка была уже совсем близко, когда кошка все же догнала мышку и впиалась когтями ей в хребет. Мышке стало очень больно, и она даже перестала дышать. Но вскоре успокоилась, ведь кошка все ещё не спешила её есть. Возможно, это была хорошая кошечка, она лишь хотела поиграть с мышкой. Тогда мышка застыла и, будто неживая, перевернулась лапками кверху. Это, судя по всему, понравилось кошке, которая обеими лапками начала бросать маленькую симулянтку из стороны в сторону, словно приглашая к игре. Играть мышка вообще-то любила, и, хотя сейчас немного боялась, всё ещё не могла поверить в худшее. Уж слишком мягко, без злости обращалась с ней красавица-кошечка, неужели такая может съесть покорную мышку?

Наверное, мышка могла бы ещё убежать, особенно когда в этой игре она оказывалась вблизи лопухов, да ей все не хватало решимости. Опять же, она была оптимисткой, ведь до сих пор с ней же ничего плохого не случилось. Но вот кошка, то ли наигравшись, то ли по какой-то другой причине, сильно прихватила мышку возле шеи — от боли у той даже помутилось в глазах. Кошка, тем временем, положила мышку у лап, оглянулась по сторонам, — похоже, она отдыхала. Может, она подумывала, не отпустить ли ей мышку? Она должна была отпустить, потому что мышке было плохо, вряд ли сейчас она смогла бы убежать. Но она надеялась на лучшее.

Она верила в доброту, тем более, в случае такой красивой молодой кошки, которой она не сделала ничего плохого. Она даже на неё не рассердилась. Мышка понимала, что кошки — враги мышек, но, наверное, и кошки бывают разные: злые и добрые. Так же, как и мыши. Вот она, например, абсолютно хорошая мышка, никому не причинила зла. Не обидела ни одной кошки. Зачем же кошке убивать её? Чтобы поподрничать? Но ведь это можно сделать какой-нибудь другой мышкой, не обязательно ей.

Кошка всё оглядывалась по сторонам, словно ожидая чего-то, а мышка неподвижно лежала на земле и размышляла. Размышляла о справедливости. Всё же несправедливо устроен мир, когда одни существа — сильные и наглые, а другие — слабые и робкие. Слабым и робким живётся плохо, и, наверное, поэтому им небезразличны справедливость, добро и сострадание. А сильные и не обращают на это всё внимания. И правда, зачем сильным сострадание? Сильным нужно ещё больше силы, ведь сила даёт силу. А что же делать бедной мышке, у которой практически совсем перекушена шея?

Но кошка ведь совсем не страшная, даже милая — и мордочка, и усики, хотя зачем она облизывается? Что это значит?

И вдруг кошка встрепенулась, стрельнула миндальными глазами в сторону недалёкого крыльца. Мышка съежилась всем своим маленьким тельцем — на крыльце, угрожающе изогнув хвост, стоял страшный мордатый кот. Видимо, он уже заметил вдалеке кошку с горемыкой-мышкой. Кошка, вероятно, испугавшись, схватила мышку зубами и бросилась под лопухи.

Там она одним махом прикончила бедную мышку, последней мыслью которой было: хорошо, что они спаслись от кота.

Мышка до конца оставалась оптимисткой.

Gabriela Wójcik

Filologia rosyjska, II SUM, UJ

WASIL BYKAU KOTKA I MYSZKA

Tamtego dnia myszka właściwie była już najedzona, ale była też młoda, ciekawska i nie potrafiła długo usiedzieć na jednym miejscu. Tym bardziej w swej ciemnej norce, gdzie nie było nic ani widać, ani slychać. A tuż obok, na podwórku – o tym już wiedziała – było mnóstwo interesujących rzeczy, zwłaszcza pod lopianem, gdzie buszowały zwinne owady, siedziały, kręcąc wąsami, czarne żuki, a na źdźbłach trawy kręciły różkami cudne ślimaki w twardych, zwiniętych muszelkach. Ogólnie rzecz biorąc, myszka zawsze była uprzejma i życzliwa dla małych mieszkańców podwórka. Jej także raczej nikt nie krzywdził, sądziła więc, że nie za bardzo jest się tam czego bać. Starła się być optymistką.

Co prawda słyszała już wcześniej, że gdzieś tam od czasu do czasu pojawia się straszny mysi wróg – kot. Ale póki co nie przyszło jej go spotkać, i myślała, że tak zostanie. Po cóż kot miałby śledzić małą, płochliwą myszkę, na pewno woli mieć do czynienia z wielkimi szczurami. Jakiż to z myszki pożytek?

Tym razem mogła nie wychodzić z norki, ale mimo wszystko wyszła.

Na podwórku pod lopianem było ciepło, wręcz gorąco, i cicho – pewnie, nie przyniesiono jeszcze bydła z pola. Obok grzebała w piasku kwoka – stara, pstrokata kura, która to, zauważywszy myszkę, ze dwa razy gdaknęła. Myszka czmychnęła od niej w stronę przyzby i nagle z rozpaczą pisnęła. Skądś z góry spadły na nią dwie uzbrojone w pazury łapy – nie było już ucieczki. Była to, rzecz jasna, kotka, młoda, żwawa, o ślicznych, białych łapkach. Myszka na początku wystraszyła się, lecz owe łapki obchodziły się z nią delikatnie, i to było pocieszające. Myszka pomyślała, że, w sumie, to się jej poszczęściło – znacznie gorzej było by znaleźć się w straszliwych pazurach kota. A tak, być może, nic się nie stanie – myszka chciała pozostać optymistką.

I faktycznie, nie przysparzając myszce zbytniego bólu, kotka złapała ją w zęby i zaniosła na czyste, zamiecione podwórko. Myszka intensywnie rozmyślała i wszystko wskazywało na to, że kotka nie zamierza zrobić z niej podwieczorku; w przeciwnym razie posiliłaby się nią w zaciszu lopianu. Na podwórku nikogo nie było, kotka położyła myszkę w dolku. Być może, dałoby się spróbować ucieczki, ale myszka nie chciała zdenerwować kotki swym nieposłuszeństwem. Wciąż miała nadzieję na lepsze. Wtedy kotka delikatnie szturchnęła myszkę łapą w bok, niby zachęcając do ucieczki. I myszka pobiegła.

Była już zupełnie blisko norki, gdy kotka dogoniła ją i wpila się pazurami w jej grzbiet. To bardzo myszkę zabolalo, tak, że aż przestała oddychać. Lecz wnet się uspokoiła, ponieważ kotka nadal nie spieszyła się, by ją schrupać. Zapewne, to była dobra koteczka, chciała się tylko z myszką pobawić. Wtedy myszka znieruchomiała i obróciła się łapkami do góry, jak nieżywa. Widocznie, spodobało się to kotce, która to zaczęła obiema łapkami przetaczać małą symulantkę z boku na bok, jakby chciała ją zaprosić do zabawy. Myszka zazwyczaj lubiła się bawić i chociaż teraz troszeczkę się bała, nadal nie mogła uwierzyć w pecha. Zbyt łagodna i śliczna to była kotka, czyż taka mogłaby zjeść potulną myszkę?

Być może, myszka mogła jeszcze uciec, zwłaszcza gdy podczas owej zabawy zbliżała się do łopianu, lecz wciąż brakowało jej odwagi. Przecież była optymistką, przecież jak dotychczas, nie stało się jej nic złego. Nagle kotka, być może dlatego, że już się wybawiła, a może, z jakiegoś innego powodu, mocno uderzyła myszkę w szyję – myszce z bólu pociemniało w oczach. W tym czasie kotka położyła myszkę koło łap, rozejrzała się dookoła – najpewniej odpoczywała. Albo zastanawiała się czy nie wypuścić myszki? Powinna była ją puścić, bo z myszką było źle, raczej nie była by w stanie teraz uciec. Ale miała nadzieję.

Wierzyła w dobro, w szczególności ze strony takiej ślicznej, młodej kotki, której przecież nic złego nie zrobiła. Myszka nawet nie była na nią zła. Rozumiała, że, ogólnie rzecz biorąc, koty są wrogami myszy, ale też z pewnością są różne koty: dobre i złe. Tak samo, jak myszy. Na przykład, ona jest bardzo dobrą myszką, nikomu nie wyrządziła krzywdy. Nie skrzywdziła żadnego kota. Po co kotka miałaby ją zabić? Na podwieczorek? Przecież tak można zrobić z inną myszką, niekoniecznie z nią.

Kotka wciąż rozglądała się dookoła, jakby na coś czekała, a myszka leżała nieruchomo w dole i rozmyślała o sprawiedliwości. Zaiste niesprawiedliwie jest urządony ten świat, gdzie jedni są wielcy i silni, a inni słabi i płochliwi. Słabym i płochliwym żyje się kiepsko i pewnie dlatego dbają o sprawiedliwość, dobroć i współczucie. A wielcy nie zwracają na to uwagi. W sumie, po co silnym współczucie? Potrzebują jeszcze więcej siły, bo siła rodzi siłę. A co ma zrobić biedna myszka z prawie zupełnie przegryzionym karkiem?

Lecz ta kotka nie jest ani trochę straszna, ma ładny pyszczek, i wąsy, ale dlaczego się oblizuje? Cóż to oznacza?

Nagle kotka jakby się ocknęła, zerknęła migdałowatymi oczkami w bok, w stronę ganku. Myszka skuliła się całym swym maleńkim ciałkiem – na ganku stał straszny, tłusty kocur z groźnie wygiętym ogonem; możliwe, że już wypatrzył opodal kotkę z nieboraczką myszką. Kotka, przestraszywszy się zapewne, mocno capnęła zębami myszkę i skoczyła w łopian.

Tam od razu dobiła myszkę, której ostatnią myślą było: dobrze, że się uratowałyśmy przed kotem.

Myszka do końca pozostała optymistką.

Agnieszka Wielińska

Filologia rosyjska, II SUM, UJ

JADWIHIN SZ. BRZÓZKA

Doczekał się Lawon, że jego pociechę Maryskę wyciągnęło w górę jak młodą, giętką brzózkę. Od chłopców nie mogła się odpędzić, i chociaż serce krwią się zalewało, przyszło wydawać dziewczuchę za męża. Wyprawil Lawon weselicho jak się patrzy, aby w marysinym sercu na długie lata pamiątka ostala i żeby przed innymi ludźmi wstydu nie było. Jak przyszła zaś pora rozstania z córką, Lawon-biedaczysko popłakał się jak bóbr: jakby serce coś przeczuwało. Gdy przyszło się żegnać, mówi jej:

-Słuchaj, radości moja, jedną tylko mam i jedną ci tylko daję radę: jak cię przyciśnie gorzki los, jak będzie ci bardzo trudno żyć, tak że aż sił nie będzie wytrwać, nie żal się nikomu-nikomu, chyba, że znajdziesz taką życzliwą i wierną duszę, jaką zawsze wierną ci była dusza ojca twego; nie znajdziesz - idź lepiej do lasu, dziecię ty moje, wybierz drzewo, jakie ci się tylko spodoba i jemu i tylko jemu jednemu się zwierzej, duszę swoją odkrywaj, żale swoje wylewaj...

Minął jakiś czas. Pojechał Lawon do córki w odwiedzin. Wyleciała Maryśka z chaty, najpierw padła przed ojcem na kolana, a następnie położyła głowę na piersi ojcowskiej, ale chwilę później, jakby się zawstydzwszy, cofnęła się, spuściła oczy, cała blada, tylko usteczka jej drża.

Długo Lawon, milcząc, wpatrywał się w swoją pociechę, w końcu podszedł do niej i głuchym, jakby nie swoim, głosem zaczął wypytywać:

— Ciężko?

— Oj, ciężko, tatusiu!— westchnąwszy, odpowiedziała córka.

— Skarżyła żeś się?

— Skarżyła żem się, — wyszeptala Maryśka..

— Komu?

— Brzózce.

— A więcej?

— Nie miałam komu.

— Przynieś siekiere, pokaż mi to drzewo.

Gnąc się, jak młoda brzózka pod burzą, szła w przodzie Marysia, a za nią smutny, jak chmura gradowa, szedł z siekierą Lawon...

— To tamta, na wzgórzu, – z daleka pokazywała ręką Marysia. — Och, tatusiu — skarżyła się ona, jaka to była piękna brzoźka, jaka gładka! Takie ładne były na niej gałęzie, a na gałązkach pełno zieloniutkich błyszczących liści!.. Tatusiu! Co jej się stało? Przecie jest lato... Dlaczego ona tak szerniała? Dlaczego się kruszy, dlaczego żółkną listki, dlaczego swoje gałązki ona opuściła ku dołu, jakby plakała!?! Tak ją kochałam, a ona umie...

Nie zdążyła słowa dopowiedzieć Marysia, jak ciężko uderzył obuchem w drzewo Lawon... Jak postrzelony ptak, skoczyła i chwyciła za rękę starego:

— Tato, nie rusz!! Nie rusz, kochaniutki! — prosiła Marysia. — Boli... boli...

Ale Lawon, nic nie mówiąc, znowu uderzył obuchem w drzewo – echo się nie odezwowało, stuk był głuchy, jakby nie w drzewo, a w ziemię uderzał... Maryśka stała nieopodal, załamawszy ręce, i patrzyła jak na coś strasznego i tylko jej łzy jedna za drugą spływały, tak jak sypały się poźółkle listeczki ze ściętej obuchem brzozy. Lawon jednym ciosem wbił siekiere w brzozę i odwalil od pnia wielki kawał. Drzewo zaskrzeczało, zapiszczało, niczym skarżące się dziecko. A spod Lawonowej siekiery tylko się drzazgi sypały. Ale niedługo przyszło mu pracować: pochylił się, spojrzal i głęboko, głęboko westchnął:

-Maryśka, dziecko moje, widzisz? Tutaj ledwie na palec soków, a tak to trociny, same trociny! A wiesz czemu, dziewczę moje? Wiesz? To twój ból, twój żal spartaczyły brzożkę – skarżyła żeś się na dolę twoją. I drzewo wystraszyło się takiej doli. Umiera ta brzożka, umiera, bo za każdym razem, jak przyszłaś się jej wyzalać, jej było coraz ciężej, a Ty, moje dziecko nieszczęsne, przypomnij: miałaś wtedy chwile, do szczęścia podobne.

Lawon, wzięwszy w ręce główkę swojej pociechy, mocno przycisnął do siebie, a Maryśka, tuląc się do ojca, wyszeptala:

-Tatusku, a czemuż to między ludźmi nikogo nie znalazłam, co by się mu wyzalać?

Lawon milczał.

Gabriela Wójcik

Filologia rosyjska, II SUM, UJ

JADWIHIN SZ. BRZÓZKA

Doczekał się Lawon, aż jego pociecha Maryśka wyrosła niczym młoda, gładka brzózka. Od chłopców nie było się jak opędzić, i chociaż serce mu się krajało, przyszła pora wydać córeczkę za mąż. Sprawił Lawon wesele jak się patrzy, żeby w sercu córki na długie lata piękna pamiątka się ostała, i żeby wstydu przed ludźmi nie było. Lecz gdy przyszło mu się rozstać z córką, splakał się, biedny, jak bóbr, jakby serce przeczuwało coś niedobrego. Tak i powiedział jej, gdy się żegnali po raz ostatni:

- Słuchaj, pociecho moja, jedną tylko cię mam i jedną tylko daję tobie radę: gdy przygniecie cię gorzki los, gdy będzie ci bardzo ciężko żyć, tak, że nie da się wytrzymać, nie skarż się nikomu, chyba, że znajdziesz taką życzliwą i wierną duszę, jak życzliwą i wierną była dla ciebie dusza twego ojca; nie znajdziesz – idź lepiej w las, wybierz, jakie ci się spodoba, drzewo, i przed nim tylko jednym, moje ty dzieciątko, duszę swoją odkrywaj, żale swoje wylewaj...

Minęło sporo czasu. Pojechał Lawon do córki w odwiedzin. Wyleciała Maryśka z chaty, rzuciła się ojcu do kolan; przypadła potem do ojcowskiej piersi, ale wkrótce, jakby się zawstydzony, odskoczyła, spuściła oczęta i stoi, cała blada, tylko usteczka drżą...

Liawon długo wpatrywał się w swoją pociechę w milczeniu, następnie pomału podszedł do niej i głuchym, jakby nie swoim głosem zaczął wypytywać:

- Ciężko?
- Oj ciężko, tatuśku! – westchnąwszy, odparła córka.
- Skarżyłaś się?
- Skarżyłam – wyszeptwała Maryśka.
- Komu?
- Brzozie.
- Komu jeszcze?
- Nie miałam komu.
- Bierz siekierę i pokaż mi to drzewo.

Marysia, bezradna, niczym młoda brzoźka w czasie burzy, szła przodem, a za nią, ponury niczym gradowa chmura, Liawon z siekierą...

- O ta, na pagórku – Marysia pokazywała ręką z daleka. – Oj, tatuśku – skarżyła się – jakaż to była piękna brzoźka, jakaż gładka! Jakże piękne były jej gałązki, a na gałązkach pełno zieloniutkich błyszczących liści!..Tatuśku! Cóż się z nią podziało? Przecież mamy lato... Czemuż ona szerniała? Czemuż pozwijaly się i żółknęły liście, czemuż opuściła swoje gałązki w dół, jakby plakały? Ja ją tak lubiłam, a ona umier...

Nie zdążyła Marysia wypowiedzieć słowa do końca, gdy ciężko grzmotnęła o drzewo obuch... Jak zraniony ptak skoczyła i złapała za rękę starego:

- Tatuśku, nie ruszaj!! Nie ruszaj, mój kochaniutki! – prosiła Marysia. – To boli... Boli...

Lecz Liawon, nie mówiąc ani słowa, znów uderzył obuchem w drzewo; echa nie było – stuk był głuchy, jakby nie w drzewo, a w ziemię uderzał ...

Maryśka stała opodal, załamawszy ręce, i patrzyła, jak na coś straszliwego, z oczu jej tylko leciały łzy, tak jak leciały pożółkłe liście z trzęsącej się pod obuchem brzozy... Liawon z całej siły uderzył, wbił siekierę w brzozę i oderwał od pnia wielką szczapę. Drzewo zaskrzypiało, zapiszczało, jakby się chciało poskarżyć, niczym dziecko... A z pod lawonowej siekiery szczapki leciały, leciały... Lecz nie przyszło mu długo pracować: schylił się Liawon, spojrział na podrażbane miejsce, i, wyprostowawszy się, głęboko westchnął...

- Maryśka, dziecko ty moje, widzisz? Zdrowej kory tu masz na palec! A dalej próchno, samo próchno! A wiesz czemu, moja ty nieszczęsna? Wiesz? Przecie to twój ból, twój żal zabiły brzoźkę – bo ty żeś się jej na swój los żaliła. Nawet drzewo przerażiło się takiego losu... Umiera ta brzoźka, umiera przedwcześnie, bo za każdym razem, gdyś ty się żalić przychodziła, było jej coraz ciężej, a ty, moje nieszczęsne dziecko, przypomnij sobie – tyś wtedy miała chwile, podobne do szczęścia...

I Liawon, objawszy rękoma główkę swojej pociechy, przycisnął ją do siebie, a Maryśka, tuląc się do ojcowskiej piersi, wyszeptala:

- Tatuśku, a czemu nie znalazłam człowieka, któremu można by się pożalić?
Liawon milczał.

Zasady publikowania w Studenckich Zeszytach Naukowych (W)koło Rosji:

I. „Studenckie Zeszyty Naukowe Wkoło Rosji” przyjmują do druku materiały nigdzie dotąd nie publikowane. Wszelkie formy plagiatu ('ghostwriting') i autoplagiatu ('guest authorship') będą traktowane przez redakcję jako przejawy nierzetelności naukowej. Redakcja będzie dokumentować oraz powiadamiać stosowne instytucje o łamaniu i naruszaniu zasad etyki obowiązujących w nauce.

II. „Studenckie Zeszyty Naukowe Wkoło Rosji” zamieszczają materiały w języku rosyjskim, białoruskim, ukraińskim i polskim.

III. Wymogi techniczne:

a) w tekstach w języku polskim cytaty i przypisy w języku rosyjskim, ukraińskim i białoruskim prosimy przytaczać w oryginale (nie w transliteracji);

b) tytuły utworów literackich występujących w tekście w języku polskim po raz pierwszy winny posiadać w nawiasie wersję oryginalną (nie w transliteracji);

c) maszynopis winien być przygotowany z zachowaniem interlinii i marginesu po lewej stronie;

d) strona znormalizowanego maszynopisu zawiera 30 wersów tekstu z ok. 60 znakami w wersie (1800 znaków na stronie);

e) tekst winien mieć zachowaną interlinię 1,5, czcionkę Times New Roman, rozmiar 12;

f) opis źródeł w przypisach prosimy dostosować do przedstawionego poniżej wzorca:

Książka:

J.Kowalski, *Historia literatury*, Kraków 1990, s. 23.

Ibidem, s. 13.

J.Kowalski, *Historia...*, s. 56.

Fragment książki:

A.Nowak, *Z dziejów piśmiennictwa*, [w:] *Historia cywilizacji*, Warszawa 1987, s. 98.

Ibidem, s. 13.

A.Nowak, *Z dziejów...*, s. 135.

Artykuł w czasopiśmie:

L.Nowacka, *Teoria aktów mony*, "Przegląd językoznawczy" 1963, nr 7, s. 45.

Źródło internetowe:

Irina Yazykova, *Obraz Bogurodzicy w ruskiej ikonografii*, [w:] www.orthodoxworld.ru (28.03.2011).